

Jnk
A
65

EVRIPIDES.
T. II.

Jünther 1344

Günther

Seneca de quattuor vic
tutibus cardinalibus.

A 14629

BMC H. 3. 631

GW M 41511

Seneca cordubensis philosophus vir doctissimus Strati-
tini stoici discipulus Lucani poete patris romae cla-
ruit tpe Nerōis imperatoris cui et pceptor fuit Qui tē-
pe gloriosi apli Petrus et Paulus romae p̄dicabāt Fuit
autē Seneca vite honeste magne abstinentie et conuer-
sationis Urbane et modici somni Cū igitur Seneca et multi de domo ce-
saris ad paulū confluerent p̄ ceteris ipse beato Paulo familiaris e-
rat p̄pter divinā sciētiā quā in eo viderat ut vix se ab ei colloquio
t̄pare potuisset et quādo cū eo ore ad os loqui non poterat frequen-
tibus epistolis datis et acceptis eius amicabile colloquio fruebatur
Scripta quoque pauli coram cesare legit et in cunctis eum amicabi-
lem reddidit Senat⁹ etiā de paulo alta sciebat Hic Seneca continē-
tissime vite fuit quē beat⁹ i. ronym⁹ s̄ctoꝝ cathalogo anūmera-
uit illis eplis prouocat⁹ que legant pauli ad eū et ipsius ad paulū
Hic ante bienniū q̄ Petrus et Paulus a Nerone coronarentur marti-
rio taliter interfectus est Ipse enī Nero quadā die respiciens Seneca-
cam et verbera que sibi in puericia intulerat ad memoriā reducēs
Infremuit ac tanq̄ iniuriarū vlcionē expetere de illo cupiens Prece-
pit ut quodcūq̄ gen⁹ veller mortē sibi eligeret Seneca ergo q̄si suave
genus mortis arbitrius in balneo mori iussione vtriusq̄ vene-
brachij elegit

Item Seneca non dicit quod si Senecans Nam nihil respiciēs ad ma-
lum opatur malū Seneca aut moralissimus erat quare si seipm ne-
casset moralitatē excedisset. sed dicitur quasi senio nens cara. i. vti-
lia documēta. s. p̄ntis libri quē in senectute sua cōposuit Vel si debz
exponi quātum ad eius interitū hoc vocabulum Seneca tūc dicitur
seueritate Neronis cadens Nam Nero ipm interficere volens per-
misit sibi ut eligeret sibi mortem et sic sibi ipse elegit permissionem
sanguinis cuiuslibet vene in balneo ut leniori morte obiret

Ink A 65

M

Incipit liber Lucij An- nei Seneca de formula ho- neste vite: vel de quattuor virtutibus cardinalibus.

Quattuor virtutum species multorum sapiētum sentē-
tias diffinitē sūt **Q**uibus animus humanus comptus
ad honestatem vite possit accedere.

Sir sint der angel tugent
Do myt getzyrt wirt dy iogenth
Dy vns vil naturliche leuthem
Dm yren spruchen bedeutenn

Pro generali noticia pntis libri ista sūt tenēda que p̄muniter cir-
ca inicia librorū dicūt **N**ō sciendū q̄ noticia pntis libri morali phi-
losophie supponit **E**t titulus pntis libri est liber Lucij Annei Se-
neca de formula honeste vite. vel de quattuor virtutibus cardinali-
bus. **S**ed intentio est velle tradere librū de quattuor vtutibus car-
dinalibus **S**ed vtilitas est q̄ cognitis hīs fructuose honestissime
vnusquisq; suā vitā regere possit **S**z de causis est notandū **N**ō cau-
sa materialis patz ex sequentib⁹ **C**ausa autē efficiēs non multum cu-
randa est vt infra patebit de officio prudentis **N**ō te moueat dicen-
tis autoritas **D**icit tñ causa efficiēs venerabilis Seneca **S**z causa
finalis est vt ea noticia habita statū pntis vite moribus gratissimis
et vtutibus supremis exornare possumus et tandē post hanc vitaz
ratione virtutū et per eoz merita vitā sempiternam consequi mere-
amur **Q**uattuor vtutū rē. **I**ste liber ititulat liber seneca d̄ formula
honeste vite de cui⁹ subiecto vtilitate et causis visū ē **V**ult ergo q̄
tñ quattuor vtutes cardinales per sentencias philosophoz sapiē-
tium descripte sūt quarum virtutū affluencia homo adornatus ad
honestatem vite et humane felicitatis gloriā poterit peruenire.

A 4

Harum autem prima est prudentia. Secunda magnanimitas. Tercia continencia. Quarta iusticia. Singule igitur harum officia que subitus annexa sunt honestum: ac bene morigeratum efficiunt virum.

Weyßheit grosinnlickeyt dy tzu

Mose vnd gerechtickeyt dar tzu

Vnd was yn tzu porn ist

Wacht manchen man erwirdigk tzu aller frist

Ista est pars in qua autor reddit auditores attentos ponendo certum numerum virtutum cardinalium ad earum ordinem ostendendum. Dicit quattuor sunt virtutes cardinales ut patet in littera quia secundum gregorium super Ezechielem omelia tertia quattuor virtutes cardinales accipimus dum eorum ordinem custodimus. Nota quod iste quattuor virtutes nominantur tribus nominibus. Primo enim nominantur principales. Secundo cardinales. tercio generales. Principales ex parte passionum et operationum. Sed cardinales dicuntur quia tota vita humanarum moralitatem unita est in his quattuor virtutibus. Sed generales ideo quia motus et actus aliarum virtutum participant a secundariis virtutibus moralibus respectu cuius dicuntur speciales. Singule igitur. Illa est tertia pars philosophi in qua seneca reddit auditores benivolos ostendendo utilitatem illarum quattuor virtutum que studere et addiscende sunt ideo quia ipse cum earum operationibus hominem honestum et bene morigeratum facit ut patet in littera. Etiam ideo quia ille virtutes dicuntur bonae anime que maxime bona sunt decimo ethicorum.

De prudentia

Quisquis ergo prudentiam sequi desideras tunc recte per rationem viuas. Et omnia prius existimas et pendas et dignitatem rebus non ex opinione multorum sed ex natura earundem constituas.

100
Wer weyßheit tzu haben begeret
Der lebe als yn dy vorzunft lert
Vnde alle dingk vor bedencke
Das yn obil nicht vorsencke
Wyrdickeith der guten dinge sal her erkennen
Vnde nicht noch gedücken der ander meynen

Ista est pars executiua in qua magister psequit̄ determinare de
diuersis v̄tutibus Et specialiter primo tractat de prudēcia ponēs
de eadem diuersas doctrinas sicut patebit in p̄cessu Vult igit̄ p̄mo
q̄ ille homo qui desiderat imitari prudēciaz talis dz regularit̄ viuē
s̄m dictamē recte rōis sic q̄ nō deficit a v̄tutz via qz ratio sp̄ deprecā
ad optima primo ethicoz Et ideo q̄n nō reglat̄ actu ratiōis impri
denter ducit vitā huius mūdi eo q̄ talis bestialiter viuūt Vñ ex eo
q̄ homo sequit̄ vsū racionis dicit̄ esse dignissima creaturaz Sic ecō
uerso homo nō sequens racionē sed sensualitatem peior est bestia

Nam scire debes q̄ quedam sunt q̄ videntur esse bona ⁊ nō
sunt et quedam non vidētur esse bona et sunt Quecūqz au
tem de transitorijs possides non mireris Nec magni precij
existimes quia caduca sunt Nec apud te que habes tanquaz
aliena seruabis. Sed pro te tanquā tua dis penses ⁊ tanquā
tuis semper vtere.

Wys das manche dingk vnbillichem
Vor gut gehalten werden sicherlichen
Auch manche dyngk werden geringe gehalt
Den doch grof adel ist czu gestalt
Was dir von zeitlichen guttern wirt gegeben
Halt das mit mafe in deynem lebenn
Es sal dir nicht seyn fremde
Sunder gebrauch sy recht vor deynem ende

Hic autor ista in sententia duplicia ponit Primo nancqz subdit
correlariū ad emendationez p̄dictoz ibi Nam scire debes Dicens
q̄ quedā vident̄ esse bona s̄m estimacionez vulgariū vt sunt bona
fortuita scz diuicie et honores que tñ non sūt bona Quia impediūt
A iij

a summo bono. Et quod quedam vident esse mala secundum vulgares ut sunt
sciencia virtus que enim non sunt mala Immo simpliciter bona. Et illo
modo debemus inspicere opiniones vulgariū quia vulgares verita-
tem non cognoscunt iuxta dictū Boecij libro philosophico quarto p
sa quarta dicent. Nequeunt enim oculos tenebris aspectus ad lucez
perspicue veritatis attollere. Similes que sunt auribus quarum in-
tuitum nox illuminat dies cecat Secundo subiungit duplicia bona
ibi quecumque autem. Volens quod quedam sunt bona transitoria et de
his dicit quod prudens non debet super his mirari. i. magnam curam has
bere quia labilia sunt per philosophū quarto phicoz Omnia que
sunt in tpe labunt et corrumpunt cum tempore Alia sunt bona eterna et
perpetua et de his dicit que apud te habes idest in te Et de illis di-
cit Boecius metro primo.)

Si igitur prudentiam amplecteris ubique idem eris. Et prout
temporis rerumque exigit varietas ita te accomodes tempori Nec
te in aliquibus mutes sed potius aptes te. Sicut enim manus
que eadem est ut cum in palmam extenditur et cum in pugnum con-
stringitur.

So du aber begriffen hast die weisheit
Bis eines gemutes zu aller zeit
Vnde das die wandelunge der zeit fordern ist
Mach dem richte dich zu aller frist
Bis wandelmutig in keinen dingen
Sunder dich mer bequē mache i grossen vñ geringē
Gleicher weis also die hant ein ding ist
Die du ausspānest vnd wider in ein ander zibē bist

Hic ponit et tangit stabilitatem prudentis qui in prosperis non ex-
tollitur nec in aduersis impaciencia turbat vel conturbat Nam secundum
philosophū in ethicis Prudens debet se habere ad modum tetrago-
ni idest corporis quadrati Nam sicut corpus quadratum ad quamcumque
partem vertit semper manet idem et firmum Sic homo prudens quoli-
bet tpe et loco idem et firmus manet absque reprehensione secundum exigē-
ciam tpm et rez mores suos potest immutare Nec in ullo mutatur sed
potius se tempori coaptabit Sic enim hic ponit unam similitudinem.
Sciendum circa litteras quod prudentia sic describitur Est recta ratio

rerū agibiliū quito ethicoꝝ. **¶** Vel sic **¶** Est bonoꝝ et maloꝝ cognicio
cū electiōe vnus scz boni et cū abiectiōe alterius scz mali cū ma-
lum non cadit sub electione mali **¶** Et ergo illa auctoritas inter duo
mala minus malū est eligendū **¶** Intelligitur sic **¶** Si duo mala obijci-
untur minus est eligendum maius vero fugiendū. **¶**

¶ Prudentis proprium est examinare consilia multoꝝ et non
cito facili credulitate ad falsa prolabi-

Dem weyßen tzu gehoret erkennen
Was recht pillich ist tzu nennen
Was her nicht durch leychten glauben
Sich der warheit lest beranbenn

¶ Prudentis propriū est hic **¶** Seneca ponit vnā condicionē ipsius
prudentis volens qd prudēs querere debet consilia multorum et nō
ex propria presūpcione in errorem cadere **¶** Illud idem docuit aristo-
teles vt dicit valerius maximus libro septimo aristoteles aut **¶** Cal-
listhenem auditoꝝ suū ad alexandꝝ mittens monuit: vt cum eo
aut quā rarissime aut quā incundissime loqueret quando pmo salu-
bria consilia ageret quia vt ait **¶** Bernardus iudiciū est discernere qd
liceat nō liceat **¶** Consilij aut pbare qd expediat qz ad prudēciā hoc
ptinet consiliari vt dicit beat⁹ **¶** Thomas in secūda secūde questione
quadragesima septima articulo sexto ad prudēciā ptinet ratiōe cō-
siliari **¶** Et hec condicio elicit ex sexto ethicoꝝ vbi dicit. videtur aut
prudētis posse consiliari nō quidem ad partem puta ad suauitatez
sive fortitudinem **¶** S; omnino ad totū bene viuere. **¶**

¶ De dubijs non diffinitas: sed suspensā tene sententiā nihil
In expertum affirmes. quia non omne quod verisimile ē statū
verum est: sicut et sepius quod primū incredibile videtur nō
continue est falsum. **¶** Crebro siquidem faciem mendaciū ver-
tas retinet **¶** Crebro siquidem mendaciū sub specie veritatis
occultat **¶** Nam sicut aliquociens tristē faciē siue frontē aduer-

A iij

sam amicus et blandam adulator ostendit Sic verisimile co-
lorat vt fallat vel surripiat conatur

Ungewisse dingk vermeidt
Ezusagen vor eyne warheyt
Wen nicht allerzeit das der warheit gleich ist
In sich dy warheyt heldet czu der frist
Moch das von ersten gesehen wirt
Unglenblich allweg der warheyt enbirt
Wen oft vnd dycke dye falscheit
Vorborgen ist vnter gesteltnyß der warheyt
wenn yn fiendes gestalt erscheint eyn frun dt
Vnd eyn schmechler in frundeß weiß czu aller stüdt
Also wirt geschmuckt das der warheyt gleich ist
Vnd czu betrigen manchez erbeyt czu aller frist

Hic autor ponit aliam cōdicionē sapientis que seruari debet in
causis incertis Volēs q̄ prudens homo nō dz diffinire seu notifica-
re dubia Sed p̄trahere sententiam donec veritatē experiri poterit
qz vt ait autor quicqz clauū prudētis mos est varias inq̄rere cau-
sas vt valeat mentem certificare suam Idcirco nō debet affirmare
incognita Quia ex hoc posset in errorē cadere Et racionē sibiūgit qz
non omne qd̄ similitudinē veri habz vey hoc ē Nec omne quod
videt esse falsū incredibile ē Quia mendaciū sp̄e veritatis sepe oc-
cultat et econuerso Tullius autor est in padoris cū inquit nihil est
tam incredibile qd̄ nō dicendo fiat pbabile Nihil tā horridū taz
incultū qd̄ nō splēdescat orōne. Et hoc oñdit hic seneca a signo qz
sic interdū aic⁹ oñdit faciē iratā ad vsū aicū Attū hoc nō facit ex rā
core vt cā odij cā correctiōis Qz p̄cedit ex bono fūdamēto qz in-
trinsecus ver⁹ ē Licz appareat extrinsecus hīe frontē aduersā. i. ini-
miciam Sz deceptor seu adulator multociens oñdit faciē amica-
bilē qd̄ p̄cedit ex fonte odij qz semp̄ decipit aut decipere querit Sic
verisimile multociēs coloratur vt assumat faciez veri Prudens aut dz
esse cautus et non facilis ad credendū. quia hoc viciōsū est vt dicit
Qui. in libro fastoz sed nos in viciū credula turba sumus Qua-
si diceret ex quo nos cōmunis popul⁹ sumus faciles ad credendū
et ergo in vicio sumus prudens autem debet inquirere causas.

Si prudens esse cupis :in futura prospectum intende. Et

que animo tuo contingere possunt cuncta prepone. nihil tibi
subitum sit. sed totum ante conspicias. Nam qui prudens e
non dicit ego non putavi quidem hoc fieri Quia non dubi
tat. sed expectat Non suspicat. sed cauet.

Ist es sache das du weyß wilt seyn
Szo secz dir vor yn den sin deyn
Keyn dingk sal dyr tzu snell seyn
wiltu anders gantz weyß gehalten sein

Postq̄ seneca in p̄cedentibus ostendebat doctrinā quō sapiens
nō debeat esse facilis ad credendū S; debet certitudinaliter indagare
re veritatē In illud psperi Nō pateāt faciles rumoribus aures.
Qd̄ nescire inuat credere min⁹ liceat Hic cōsequenter cōtinuādo di
cit q̄ prudens d; perspicere ea que futura sūt et iuxta hoc ordinare
negociū suū. Hoc idē vult gamfred⁹ in poetria noua cū dicit Pre
currant oculi gressus p̄consule mentem Et vires metire tuas si for
tis es aude Brādia. si fragilis humeris impone miora Que verba
nihil aliud pretendūt q̄ q̄ sapiēs d; preconferare oculis ⁊ mente
gressus. i. illud quod aggrediat Et iuxta vires et virtutes ordina
re debet Tullius autor est in officijs libro primo Magni ingenij est
cogitacione p̄ constituere et ordinare que euenire possūt Quia vlti
ma raro correspondent p̄mis vt ait Boecius de disciplina schola
rium in fine Prima licet q̄nq; salua fiant iudicia Vltima tamē alte
rius saporis coinquinamēta manebūt Infert seneca in textu q̄ pru
dēti nihil subitum debet esse Quia multa mala contingunt ex consi
lio veloci vt dicit Agellus in speculo stultoꝝ Rebus in ambiguis
quociens fortuna laborat. Consilium preceps non debet esse nimis
Impet⁹ vt memini grauis ē male cuncta ministrat Si male cūcta
ergo nec vlla bene Ideo prudens homo singula debet semper pro
spicere ne in malum finem terminauerit Ne dicat ego non putavi
q̄ hoc contingere debuit Quia non ptinet ad prudēciam seu ad pru
dentem quia prudens non dubitat sed expectat bonum non opina
tur sed cauet idest cante aget.

Quiscūq; causam facti inquire. et cū inicia rerum inueneris
exitus cogitabis. Scito te in quibusdam debere perseuerare

que incepisti. Quedā vero nec incipere debes in quibus per
seuerare noxiū est. Prudens fallere nō vult nec falli potest
Bonū est viri etiam in morte neminem fallere Opiniones tue
sint iudicia Cogitationes in vtilis et vanas velut somnio si-
miles non in mentem recipias Quib⁹ si anim⁹ tuos oblecta
uerit cum omnia bene disposueris tristis remanebis Sed co-
gitatio tua stabilis et firma sic siue deliberet siue querat siue
contempletur et nunquam recedat a vero.

Erfare dy sache eines itzlichen dinges schyr
Vnd ires anfanges aufgang betracht mit begir
Wob auch dy dinck nicht an
Dar auß dir schaden kommen kan
Der weyße wirt betrogen tzu keyner tzeyt
Tzu betrogen werden ist im weyt
Vnd szo ym wanüg tzu kompt
Do setz her in sein rechte vernunfft
Beduncken seyn im an meer
Dy do gezeichet sein des tromel swer
Dar vmb ist seine betrachtung ganz vnd stet
Vnd von der warheit er auch nicht geet

In ista parte autor ponit aliud officiū prudēcie qđ respicit origi-
nē in actu Vñ inuestigare causas rez est propriū prudentz Testis est
autor quicqz clauū Cū dicit prudentis mos ē varias inquirere cau-
sas Et virgilius scdo georgicoz Felix q̄ potuit rez cognoscere cau-
sas Tūc ibi Cū inicia rerū inueneris rē. Ponit notabile pro quo
facit phūs secundo de anima Iustū est omnia a fine denotare Et gam-
fredus si bene succedūt non prima sed vltima spectas A casu descri-
be diē nō solis ab ortu. Et alibi quod p̄plere nequis principiari ca-
ue Detrista Quicquid agis prudenter agas et respice finēz Quia
finis est optima causa Et cui⁹ finis bon⁹ ipm. quoqz bonū ē Sz ibi
Scito q̄ in quibusdā rē. Autor ponit alia officia prudēcie quantūz
ad sermonez Sermo quoqz Sciendūz q̄ inter omnia opa agenda in

6
omnibus reb⁹ quedā sūt vtilia et bona q̄ incipienda sunt et ad finē
deducēda. Sed alia sūt opa viciosa in quibus nō est p̄fenerandum.

Sermo quoq; tu⁹ nō sit inanis: sed aut suadeat aut moneat
aut consolet: aut p̄cipiat. **L**auda parce: v̄ltupera parcius

Nā s̄r̄ reprehēsbilis ē nimia laudacio ⁊ imoderata vitupe

racio. **I**lla siquidē adulaciōe. **I**sta v̄o malignitate suspecta

ē. **T**estimoniū veritati nō amicitie reddas. **L**ū consideraciōe

promittas. **S**ed plenius q̄ promiseris p̄sta.

Weyn rede sal nicht vnnutze gescheen
Sunder vornunfftklich rate vnd sicher leben
Lobe messicklich vnd schende messicklich
Wen oberick lob ist lesterlich
Also durch lob wirt sinechlerey erkant
Also durch scheme wirt neyt bekant
Vorheysch alle dingk messicklich
Vnde wen du lobest lobe yn fleysiglich

Hic Seneca ponit aliud officiū prudēcie qđ respicit sermonem
prudētis. **I**tem qualis prudēs debz regere suū sermonē. **D**icēs ser
mo prudētis nō dz eē inanis. **N**ō nota qđ h̄mo van⁹ et inanis dz qđ
p̄fert sine vtilitate p̄ferētis ⁊ audiētis. **D**e qđ homo tenetur redde
re racionē in die nouissimo. **N**ō p̄verbioꝝ decimo. **Q**ui moderat la
bia sua hic prudētissim⁹ est. **L**ui etiā cōcordat. **L**ato dicēs virtutem
primā puto cōpescere lignā. **S**ed ibi **L**auda p̄ce r̄. **H**ic ponit tria
officia prudencie per ordinem. **E**t vult qđ prudēs homo laudet ali
quem parce ⁊ moderate vt patet in textu.

Si prudens es animus tuus tribus dispensetur temporib⁹.

Presentia ordina. futura prouide. p̄terita recordare. **N**az

qui nihil de p̄teritis cogitat vitam pdit: qui de futuro nō me

ditetur (fatuus obliuiosus appellatur) **E**t in omnia incautus

incidit Preponas igitur in animo tuo futura bona et mala
vt illa sustinere possis et ista moderare.

Du salt das gemute deyn
Drey tzeyten mit teylen seyn
Was gegenwertick ist das merck
Lzu kunfftig dinck czu betrachten dich besterck
Mercke vorgangen dinck gar eben
Vnde schicke darnach deyn leben
Wer nicht czu kunfftig dinck betracht vor
Der wirt genant eyn vnweyfer thoz
In vbel felt er billichlich
Der also lebet so vnuorsichtlich
Dar vmb gut vnnnd bofe vor betrachte
Halt sye beyde in rechter acht
Das du dy bofen mugest vormeyden
Vnde dy guten in rechter make erleiden

Hic ponit aliud officium prudencierespiciens quemlibet hominem
volentem esse tutum et securum. Et facit duo. primo ponit modum in quo docet
hominem esse circumspicuum et prouidum. Secundo eiusdem modi causam sub
iungit ibi. Nam quod nihil est. Tunc ad primum vult auctor quod qui vult esse pru-
dens ille debet animi suum limitare tribus differentiis temporum. Debet enim pri-
mo ordiari non solum ad suam utilitatem sed etiam ad aliorum proficua. Secundo
cuncta consideratione prouidere debet ea que sunt futura. Tertio caucior
existat in presentibus et futuris. Debet enim memorare et retinere ea que pre-
terita sunt. Vbi nota quod recordatio preteritorum valet nobis ad tria. pri-
mo propter presentis vite conseruationem. Secundo propter presentis vite emen-
dationem ut dicit Samfredus. Tertio propter presentis vite sagacionem
et ordinationem. Nam preteritorum cogitacio vtile prebet consilium infuturis.
Tunc ibi Preponas igitur. Auctor ponit aliam condicionem prudencie per mo-
dum conclusionis ex primis habitis. volens quod prudens debet animo suo prepo-
nere tam bona quam etiam mala. Bona ideo quod ipse sapienter moderare pos-
sit se non nimium extollendo. Mala ideo quod ea patienter tollerare pos-
sit. Et se non nimium perturbando. quia futura ut inquit aristoteles de
regimine principum ad alexandrum si presciantur leuius tollerantur.

Non semper in actu sis: sed interdum animo tuo requiem
dato. Et requies illa plena sit sapientie studijs et cogitacio.

7
in bonis **N**ā prudens nunquā ocio marcet hz aut aliqñ
animum remissum sed nunq̄ solutum.

Bis nicht in der werckung vimmer czu
Vnde so du ruest also thu
Das weyßheit vnde lere vnde des gleiche
Von deynem gemute nicht entweiche
Wen der weyße helt nicht muslichkeit
Dy ym brengen ist lassigkeit

Hic Seneca ponit aliud officiū prudēcie volens q̄ nō sp̄ oportet
prudentē eē in actu. i. in cōtinuis studijs z imaginacionibus. **S**z ali
quando aīo suo refrigeriū p̄stare potest p̄ gaudia solacia et cōiuiua
moderata nō nimia. Quia omē nūmū vertit in viciū secundo **E**thi
corū. Et ideo etiā ph̄s quarto **E**thicoꝝ capitulo de eutropelia sic di
cit. Vident̄ autem ludos et requies homini in vita esse necessaria.
p̄ hoc etiā Seneca epla decima quita ad lucillū sic ait. Neq̄ ego
iubeo te semp̄ imminere libro aut pugillaribus dandū est aliquod
interuallū animo itatū vt nō resoluat̄ sed remittatur. **S**z ibi **P**ru
dens enī. hic subiūgit aliud officiū prudēcie volēs q̄ prudēs nun
q̄ debz esse dat̄ ocio qz oia p̄uas cogitaciōes generāt et voluptuo
sas delectatiōes. Quare dicit alanus in puerbijs. Subtrahē ligna
foco si vis extinguere flammās. Et carnis motus oia vina dapes
Sitr̄ ou. de remedio amoris querit̄. Egistus quare sit fact̄ adulter
In prompto causa hec ē quia desidiosus erat. Oia si tollas periere
cupidinis arcus. Debz tamē prudens interdū habere animū remis
sum sed nunq̄ solutum quia solutus plenus est pigricia.

Nam tarda accelerat: p̄plexā expedit. dura mollit temperat
aspera ardua exequat̄. Scit enī qd̄ q̄ via aggredi debeat sua
Et singula cito cognoscit. recte et distincte videt. **C**onsilia pe
ritorum vt ex apertis obscura extimat: ex paruis magna: ex
proximis remota: ex partibus tota.

Worsemūg dez weifen widder ein zu brengē czimpt
Worborgen dingk er balde vornympt

Er macht leicht was swer ist voran
 Werte sachen herrichten kan
 Wyssentlichen ist ym lasszen schan
 Alle dingk her wol erkennen kan
 Auf cleynem grof auf nechsten dy weyten
 Daz gantz her nympt auf seynē teylē tzu allē getzeytē

Hic consequenter ponit actus et quedam opa ipsi prudenti annexa
 Volens ex quo prudēs ociari non debz vt dictū est in pcedentibus
 Sz actus hic in littera positus diligentē debz psequi z exercere. *Via*
 delictet q̄ tarda et neglecta festinant impleat. *Difficilia* expediat z
 cetera vt clare et euidenter patz in littera. Et illoz actū subiungit
 rationē ibi Scit enī rē. Volēs q̄ prudētē p̄p̄iū est q̄ sciat quomō
 et qualit̄ z q̄ via aliqd op⁹ aggrediēdū est modo facili singula peris
 toz consilia considerando et ex aptis ignota ex mis ardua ex proxis
 mis longinqua Et ex p̄tib⁹ tota pulchre et discrete elūcidat.

Non te moueat dicentis auctoritas nec quis dicat: sed quid
 dicatur attende. Non enim vt multis sed quibus placeas co
 gita. Id quere qd̄ iuenire possis Id disce qd̄ scire potes Id
 opta quod coram bonis et honestis optari potest. Nec te alci
 ori rei applices: in quastare tibi tremendum sit et descende
 re cauendum.

Dormanung eynes mān icht bestercke
 Sunder was er sagen thut das mercke
 Nicht wy vil menschen du gesellen acht
 Sunder den guten alleyn betracht
 Vnder stehe was du magest vorbringen
 Beger redeliche sachen vor allen dingen
 Nicht sey dir nach der sweren lere gach
 Der sorg vnd fallen volge nach

Postq̄ Seneca in prioribus dixit quō prudēs dz se habere in p
 prijs sermonib⁹ z cogitaciōib⁹ futuroz p̄meditationib⁹ p̄teriorū
 recordaciōib⁹ Hic p̄sequēter docet quō prudēs se habere debet ad
 alioz sermones scz fidem et credulitatē adhibendo Et ponit sex of

ficia in lra illa prudentz. **P**rimū est qd homo prudens nō credulita-
 tem adhibet sermōni principaliter ex famositate ipi loquēt. Sed
 ex veritate sermonis qui pfertur. **C**icero autor ē cū ait. Non est cre-
 dendū considerādūq; qd quis loquit f illud qd quis scenciat. **S**ecun-
 dū est qd prudēs dz querere ea que habere pōt et nō illa que nō. **C**as-
 to quod potest id tempta opis ne pondere press. **S**uccūbat labor
 et frustra temptata reliquas. **T**ulius. **A**b surdū est inquirere qd ha-
 beri nō potest. **I**deo accipiendū ē et tm̄ ē quod potest habere. **T**er-
 ciū qd prudēs cogitat qd placeat aliquibus bonis non multis. **V**n̄
 cunctis qui placeat credo. qd non modo vīnat. **Q**uartū qd prudens
 inuestigat illa scire que licita sunt ad sciendū. **C**ato mitte arcana dei
 celū inquirere quid sit. **C**ū sis mortalis que sunt mortalia cura. **Q**ui-
 tū qd prudēs homo debz optare et vtilia et bona. **J**uxta dictū aristo-
 telis in de regimē principū. **D**irige cogitaciōes bonas tuas in bo-
 nū. **S**extū qd prudēs homo nō debet se exaltare vltra honorē quo di-
 gnus nō ē nec applicare negocio cui satis facere non potest. **N**e cuz
 scandalo recedat a dignitate. **A**lanus arbor que late ramat non fir-
 me stat imo. **C**um ramis facili corrūt icta noto.

Tunc consilia tibi salubria aduoca. **C**ū tibi alludit hui' via-
 te prosperitas: tunc te velut in lubrico retinebis. aut sistes.
Nec tibi dabis liberos impetus: s; circumspectas quo eun-
 dum sit: vel quousq;

Nutzlich ret saltu pflegen
 Dye weyl du hast das leben
 Den heldestu yn grosser huet
 Szo nichtfrey ist deyn muth
 Sunder dencke czu allen stunden
 Wy das recht eyner wert gefunden

Dic in fine huius pmi capituli docet seneca quō prudēs si fortuna
 natus fuerit debet implorare cōsilia matura sapientū vel sui ipsius.
Ita qd semp agat cū bona deliberatione. **N**az fortuna mutabilis et
 variabilis in ea nulla p̄speritas ponenda est vt habet ex boecio de
 consolatu. **T**estis est qui in libro de tristibus. **R**ara quidez virtus
 quā non fortuna gubernat. **D**asibus ambiguis fortuna salubris es-
 rat. **V**n̄ sapiens ludus fortune variat imagine lune. **E**scit decre-
 scit in eodem loco sistere nescit. **P**ropterea prudēs debet vti salubri

bus cōsilijs vt melius vitā ducere posset Nec existimare se debz es
se liberū et habere liberos impetus Sed semp in periculo cōsistere
et timere recessū eius Et sit quasi ambulans in lubrico. i. in via ma
la et lutosa cū non verax est Sz semp decipit hominē nec exaltando
nec humiliādo ideo subdit in littera prudēs debz se circūspicere q̄
ambulandū sit. i. quō et qualiter ducat vitā suā in bonis fortuniz cū
transitoria sint. Testis est alanns cū ait Nūc adest et abest fugitiui
gloria census Nam prius aduentat post q̄i sōnus abit.

De magnanimitate

Magnanimitas vero que et fortitudo dicit: Si insit
animo tuo cum magna fiducia viues liber: alacer
Intrepidus Magnū enī hominis donum est: non vacillare:
sed sibi constare: et finem huius vite intrepide expectare:

Großmütigkeit welche stercke ist genandt
Sal deynem wesen sein bekant
Dar durch ir hie yn diefem leben
Wyt sicherheit vnde freyheit wert vmb geben
Vnforchtlich vnd auch frolich
Bleybet er alletzeyt sicherlich
Wen großmüt vnd stetigkeit
Ezu dem ende seyn bereyt

Hoc est secundū et principale capitulū hui⁹ libri Seneca i quo
postquā determinauit magister de prudēcia z de officijs et de condi
tionibus eius seu de proprietatibus Hic consequenter facit hoc idēz
de magnanimitate que etiā fortitudo dicit Et hoc diuersimode dicitur
enī fortitudo quia fm eam quis fortiter agit et in negocijs suis
fortiter se disponit Ex eo q̄ nostra noticia pcedit a generalibus ad
specialia tercio phisicoz Dñ tullius quarto libro rethorice fortitu
do est conceptio laboris et periculi cum vtilitatis ratione et cuz co
modoꝝ p̄sacione. Sz magnanimitas dr quia magnū animū habz
ad tolerandū ardua z ad aggrediēdū terribilia. Sz ibi magnū enī
hominis donū Hic enī seneca declarat quoddā dictū dicēs Sz mag
nū donum est hominē esse magnanimū videlicz fm v̄tatē vt dicitur
quarto. Ethicoꝝ videlicz mortē non timendo Licet enī mors om
niū terribiliū maximū est vt dicit philosophus tercio Ethicoꝝ Tū

9
magnanimus timere nā debet Ex quo mors est de dono nature vt di-
cit Seneca in libro de remedijs fortuitoꝝ)

Si magnanimus fueris: nunq̃ iudicabis tibi cōtumeliā
fieri de inimico: dices non nocuit mihi: sed animum nocendi
habuit. et cuz illum in potestate tua habueris: vindictā puta-
bis vindicare potuisse. Scito enim magnum et honestum ge-
nus vindicte esse ignoscere.

Ist an dir starckmutickeye
Szo schadestu deinen synden mit keynem leyte
Wen her dir schon was hat gethan
Das haldt ym tzu gut an allen wan
Szo du wider gelden hettest stat
Mich richt dich das ist meyn rat
Wen erlich vnd gar grof tugent ist
Ober sehen rachtung tzu aller frist

Hic seneca tangit vnā speciem fortitudinis seu magnanimitatis que paciēcia dicitur Et p̃mo ponit doctrinā Scdo subiūgit cau-
sam illius Scito enī rē. Vult ergo q̃ homo vere fortis nō debet re-
putare cōtumeliā ab inimico sibi illatā nec vindictam statim appe-
tere S; sufficit alicui potuisse nocere Quia secūdu Boeciū inimi-
co pcere est opus pietatis qui aut parcat clemenciā facit Quia scd̃
Tulliu p̃mo rethorice Paciencia est hōestatz ac vtilitatis causa rez
arduaz et terribiliū voluntaria ac diuturna p̃pessio.)

Neminem susurro appetas: neminem suffodias. palaz aggre-
dere palmam. Nec geras afflictum nisi prius indixeris Naz

fraudes et dolos imbecillum decet habere

Felschliche wort hab nicht bey dyr
Mymant hynder kūme myt begyr
Offentlich sage vnd thu
Was dir geburth redelich czu
Deyn kryck sey redelich
Das man dich nicht heysf betrigklich

B i

In illa parte Seneca ponit vnā aliam speciem magnanimitatis quæ dicitur fiducia seu magnificentia Et ponit tria documēta duo negatiua et vnū affirmatiuū Et postremo subiungit rationē p̄dictorum Primū documētū q̄ magnanim⁹ neminē debz decipere seu circūuenire Sufurrator autē est detractor q̄ i occulto est inimic⁹ et manifeste amicus Scdm documētū est q̄ magnanim⁹ in suo h̄mōe nō debz rimari secreta alterius iuxta illud Latonis alterius dictū v̄ factum nec carpsit vnq̄ Exēplo sibi ne te derideat alī Testis ē salutaris poeta cū inquit M.ullius arcanū nec amici crimina p̄des Nec ea scriptis que latuisse decet Terciū documētū ē q̄ magnanim⁹ in sua victoria manifeste debet apparere nō in occulto inimic⁹ aggredi nec debz gerere bella nisi manifeste indixerit p̄us inimico vt se p̄parare possit ad opponendū Et rationē illius adiūgit nā ille nō magnanimus est qui querit dolos et fraudes cū illa faciūt aliquē imbecillē q̄ vicia opposita sūt magnanimitati et fortitudini.

**Eris magnanimus si pericula non appetas vt temerarius:
nec formides vt timidus. Nam timidū nil facit animuz nisi
reprehensibilis vite consciencia.**

Den hastu großmutickeyt
So du vermeydest schedeliche freuelickeyt
Vnd biß auch nicht vorzagē
Szo du ere wilt eriagen
Wen nichtet brenget forchtes sinerzen
Den strefflickeyt deynes herzen

Hic Seneca subiūgit aliā speciem magnanimitatis in fine huius capituli que dicit p̄seuerancia dicēs vt in textu Vnde bene agere parū prodest si mēs labilis extat ideo Tullius in primo rethorice describēs p̄seueranciam sic ait P̄seuerācia est in ratiōe bene cōsiderata stabilis perpetuaq̄ p̄māsiō p̄pterea dicit hic Seneca q̄ ille vere magnanimus est qui nō appetit picula sicut temerari⁹ Sz aggrediatur ea q̄ aggredienda sunt quia nemo vt ait Tullius libro primo in tusculanis questionibus Nemo se sine magna spe in mortem offert Et nō formidet ea que timenda sūt Rationē subiūgit Nam nihil aliud facit mentē timidā nisi p̄seuerancia vituperabil vite rē. Itē nota q̄ ille qui vult dici magnanimus nō debz eē nimū audax Nec nimū timidus sed debz seruare modū Quia virtus moralis illa cōsistit in medietate vt dicit p̄us scdo ethicoꝝ In medio cōsi

fit virtus quare etiā dicit **M**ora. est modus in reb⁹ sūt z certi deni⁹
qz fines **N**ō etiā metrista oib⁹ adde modū mod⁹ est pulcheria vt⁹

De continencia

Continēciā vō si diligis: supflua circūcide: z desideria
tua in aim constringe. **C**onsidera tecū quantū natu⁹

ra poscat et non quantū cupiditas expetat

Ab du messlickeyt halten bist
So fleugestu alles was vberigk ist
Bysf deyne begir tzingen
Das dir recht muge gelingen
Du folgest nicht nach deyner begir
Sunder was dy natur gibet dyr

Istud est capitulū tercium et principale huius tractatus in q̄ **S**e
neca determinavit. postq̄ de duabus vtutib⁹ cardinalib⁹ scz prudē
cia z magnanimitate. hic consequēter determinat de temperācia p̄
usq̄ de iusticia **Q**uia iusticia ē virtus h̄m quā quis bene se habz ad
alios scz ad iustas conuersaciones cū eis habēdo **T**emperancia autē
virtus h̄m quā quis se hz ad seipsū que etiā cōtinencia dicit̄. **I**n
temperancia vt tullio in tusculanis questionib⁹ libro primo placu
it est omniū pturbacionū fōs que est a recta raciōe defectio **I**psa nā
qz corpus exterminat vicia cōgregat hominū intellectus deprauat
Sensū ebetat. et ignominia stulticie deturpat hominē **S**z tēperācia
vt **T**ul. p̄mo rethorices refert **E**st raciōis in libidine z in alios nō
rectos impetus anime moderata z firma dominacio **I**deo desidera
re debemus temperāciam .z amare eo q̄ sine ea recte viuere nō pos
sumus p̄pterea dicit **S**eneca in littera tu debes amare cōtinenciam
Nota duplex est desiderii quoddā est qd̄ ab appetitu intellecti
uo orit̄ quociens vtutes z eternam beatitudinē desideramus **E**t il
lud non est freno constringendū .aliud est qd̄ ab appetitu sensitino
ortū habet quo videlicet mundanas voluptates et venerias di
lecciones desideramus **E**t illud est constringendū freno tēperancie

Si cōtinēs fueris eousq̄ peruenias vt te ipso contentus sis:

B ij

Nā qui sibi ipsi satis ē: cū diuicijs natus est. Imponē con-
cupiscencie tue frenū Omnia blandimenta que occulta vo-
luptate animū trahunt rejice Ede citra saturitatem. cum so-
brietate • bibe • vita ebrietatem •

Wer messick wil sein genant
Der sey ym genugsam in allen landt
Wan w er ym selber genugsam ist
Der ist reich worden tzu erster frist
Recht tzept er dy seyn begir
Auf schlicht er lustliche dingk schir
Er ist vnde trincket yn messickeyt
Vnd fleucht auch alle trunckenheyt

Hic seneca ponit quatuor officia ad hominē tempatum spectā-
cia Quoz primū est q homo cōtinēs nō debz multū desiderare Sz
cōtentari in hīs que natura sibi tribuit et que a natura insūt. qz na-
tura modico contēta est Vñ cato Comoda natura tibi nullo tpe de-
sunt Si fueris contētus eo qd tpa p̄bent Quod eciaz intelligitur b
cū dicit Si cōtinens fueris Maz ille qui contētus sibi ipsi cōtentus
satis est z cū diuicijs natus est Ex illo elicitur q ille dives est qui cō-
tētatur in hīs que habz Vnde Eneas in epistolis Mō enī ille pau-
per est qui parum habz sed qui plus cupit Scdm si tu vis vocari tē-
perat' tūc refrenare debes tua desideria z amouere voluptates cor-
porales que vim ratiōis ipsius intellectus absoluunt Vnde vgili-
us trahit sua quēqz voluptas Ex ipsis enī nihil boni oritur qz ho-
mines a sapiēcia retrahūt inxta illd hieronymi Studio insistere nō
possumus suphabūdanciā inmente cogitātes Tertiu si vis dici tē-
peratus non comede citra saturitatem sed cuz mensura Et bibe vt
nō committas ebrietatem Vnde Samfredus in poetria nona Qñ
famē reficis dapibus nō sis ita plenus q nihil apponi queat ampli-
us Et subdit nō tantum quātuz possis sed quātū prodest Vñ etiā
Phūs in de secretz secretoz ad alexādrū sic ait Si vis eē san' nunq̄
ede ad saturitatem nec bibe ad ebrietatem.

Obserua te ne in conuiuio vel in qualibet vite communitate
imitaberis quos damnare videaris: Nec presentibus de

licijs inherere: nec desiderabis absentes. Victus tibi ex facili sit. non ad voluptatem. sed ad cibum accede. palatum tuum fames excitet. non sa poret. Desideria tua paruo redime. Si ad naturā viuas nunquā eris paup. Si alicui sua non videntur amplissima. si totius mundi dominus sit miser est. Qui cū paupertate bene cōuenit diues iudicet. quia hoc tū curare debes vt non desinant atq; ita quasi ad exemplar diuinum compositus: a corpore ad spm̄ quantū potes abducere te festina.

Also saltu halden dich
In wirtschafft vnd gemeynlich
Das du nicht vorachtest dy
Do myt du lebest allewege by
Bose lust fleuch vnde vormeydt
Sy sint gegenwertigk adder weyt
Wenyg speyß halde vor gut
Vnd hab das stet in deynem muth
Vnd dich also salt abeczibenn
Von dem leybe czu geystlichen flien

Hic Seneca ponit documēta ad hominez tpatū spectancia. Primum si vis dici tpatus tūc serua illud in qualibet societate ne dānes illos quos imitaris sed potius sit p̄ oculis dictū catonis Iudiciuz populi nunquā cōtēpseris vnus. Ne nulli placeas dū vis contemnerere multos. Et ratio ē quia qui alios vilipendit sibi ipsi vituperū acquirit. S; quomodo debz se habere patz istis i metris. Si fore vis sapiens tu sua que tibi mādo. Quid dicas vel cui cur quomō quādo. Scdm q tu ptinēs nō debes iherere voluptatib⁹ pntib⁹ nec etiā desiderare absentes delectaciōes qz incōtinenciā generāt. Seneca in ep̄la ad lucillū vicesima quarta inquit ipse voluptates in tormēta vertunt epule crudelitatem afferūt ebrietates nervozūz corpore. tre

B iij

Morēq; libidines manusū z articuloꝝ oīm deprauacionē Ideo vā
lerius libro septimo de aristotele loquit̄ utilissimū p̄ceptum q; volu
ptates ab eūtes consideremus Terciuū documentūz debes esse mor
destus q; victus moderatus honestatē corporis et anime sanitates
cōsuat Ideo ex modico debz esse victus Tullius in padoxis Cū
tibi deus vel mater omniū natura dedit animū nihil p̄stancius ni
hil p̄ciosius si recte eo vtatur Turpe ergo est si te ita p̄sternas vt ni
hil inter te z pecudem esse putas Quartū documētum tuū desideri
um debz esse in paruo hoc est debes esse cōtentus in modico z nō ni
miam curam gerere super res tempales. eo q; caduce sunt z tempa
les z transitorie.

Si continentie studes insudare : non habita amene: sed salu
briter nec dominū velis esse notū a domo. Sed domū a do
mio. Non tibi ascribas que non feceris: nec maior quā es vi
deri velis Et hoc magis obserua Nec paupertas sit tibi immū
da. nec parsimonia sordida. nec simplicitas neglecta: nec leui
tas languida Et si res exigue sint. Nō tamē sint anguste. nec
tua desikas. nec aliena mireris.

Dorsmeben lert dy menschlickeyt
Schone henfer vnd wollustickeyt
Nicht beger von deynem hauf werden genant
Deyn hauf sal seyn von dir bekant
Nicht eygen dyr fremde gutter czu
Vnd dich nicht sere lobe yn der warheyt yo
Malt auch dich gar eben
Mit'armut yn deynem leben
Vnd eygner clage dich nicht vorpflicht
Vnd fremder guter vor bindt dich nicht

Hic autor ponit alia officia cōtinencie ad hominē tēperatus per
tinencia Quoz primū est q; homo cōtinēs nō debz habere amenas
habitationes cōstruere scilic; in possessione sua Nec velit esse not
a domo Sz potius domum ab eo Vñ tullius in libro scdo officioꝝ
Qnāda vtiq; domus est vt ab ipsa dignitas nō a domo sed a domi

multo ad
magis ad
magis ad
magis ad

zum
am 3 + ferra

no habeat Secūduz officiū Est continēs nō debz sibi vsurpare que
 nō fecerit Nec desiderare dignior esse q̄ est Dñ Samfredus in po
 etria sua Nō te magnifices nec te sup ethera ponas. In hoc aut re
 prehendit autor duo vicia Primū est mēdaciū eo q̄ ille qui hoc fe
 cerit mēdaciū cōmittat quod fugiendū est Dñ eneas in eplis Mā
 veritate nihil constācius mendacio aut nihil incōstanci⁹ et instabi
 lius Scdo rephendit vanaz gloriā cum enī inanis est ⁊ transitoria
 eam cōtinens fugere debet. Terciū officiū q̄ ipa paup̄tas non debet
 sibi esse immūda. qz de⁹ eā diligit Dñ Juuenalis i satyra felices ho
 mines paup̄ quos spūs amabit Illos nūc ad regnuz sublime retras
 hit. Quartum officiū q̄ parsimonia continentis non debz esse sordi
 da hoc ē abstinēcia cōtinētis nō debz esse fetida Quia abstinēcia ho
 tus est Dñ nomē psimonie siue abstinencie potest accipi dupliciter
 fm beatū Thomā i scda scde questione cētesima quadragesima sex
 ta Dñomō fm qd absolute ciboꝝ subtractionem designat Et hoc
 mō nō designat actum virtutis Sed est quoddā indiffrēs Aliomō
 fm quod est regulata ratione et illomō designat habitū vel virtu
 tis actū Et diffinit sic Est moderata sūpcio siue subtraccio cibi fm
 rationem Et illa nō debet esse sordida quēadmodū est aliqua absti
 nencia hypocritaz ⁊ anaroz ⁊c. Quintum officiū est q̄ continentis
 simplicitas nō debz esse neglecta hoc est humilitas continentis nō de
 bet esse tarda Dñ tunc ipsa simplicitas dī esse neglecta quādo ipsa
 nō facit bona opa videlicz qñ quis aliter facit q̄ sua intēcio ē ut sua
 simplicitate decipiat alios Dñ Alan⁹ in puerbijs Nō teneas anz
 totū qd splēdit vt anz nec pulchrū pomū quodlibz esse bonū. Nō
 est in multis virtus quibus esse videtur Decipiunt factis lumina
 nostra suis ⁊c. Sextū q̄ lenitas cōtinētis nō debz esse languida hoc ē
 mobilitas animi nō debz esse in firma seu lesa Dñ tunc lenitas dī in
 firma seu languida qñ anim⁹ hominis plus mouet ad ima hoc est ad
 operacionē rerū t̄paliū quā ad ea que sursū sūt. Septimū q̄ p̄tinēs
 nō debz angustari p̄pterea quia exigue sibi sūt possessiones Dñ La
 to In fantē nudum cū te natura creauit Paup̄tatis onus pacientē
 ferre memēto Quia paup̄tas habens leticiam ad mixtā tuta ē et se
 cura. Octauum q̄ continēs sua bona amissa non debet deflere quia
 sunt de dono fortune Dñ Seneca in epla quadā ad lucillū Nō est
 tuum qd fortuna fecit tuū Quasi diceret munera fortune sūt valde
 dubia Ideo r̄patus nō debz tristari de amissione rerū t̄paliū. Nonū
 q̄ continens aliena bona nō multū debz ex tollere sicut consuetudo
 hominuz est Dñ virgilius Fertilioꝝ seges est alieno semper in agro
 Diuinuzqz pecus grandius vber habet.

B iij

Si cōtinēciā diligis: turpia fugito ante q̄ eueniāt: nec quem
quā alium verberas plus quā te · om̄ia tollerabilia p̄terquaz
turpitudinez crede. A verbis quoq; turpibus abstineto. Nā
licenciā eoz impudiciā nutrit sermones vtilēs magis q̄
facetos et effabiles ama · ⁊ rectos potius quam facundos

Ist es sache das du libest messlickeyt
So meydt bofheyt zu aller czeydt
Er das sy kommet yn den syn deyn
So saltu sy vor betrachten seyn
Auch wyffe das du zu keyner frist
Eynen andern mer stroffesten dan dich selber bist
Vnd libe war mer zu aller czeyt
Vnd logene meher stete vormeydt

In hac pte Seneca ponit quinq; officia tpancie quo ad aliā speci-
em que modestia dicitur. Primū officium q̄ tu cōtinens debes fugere
turpia añquā eueniant hoc est nō solū effectū sed etiam affectū vici-
orum constringere. Scdm officium Tu continēs amplius non de-
bes corripere aliquē plusq; te ipm. Hoc est prius debes te emēdare
Et inde aliū vberare. Dñ cato que culpā soles ea ne feceris ipse
Turpe est doctori cū culpa redarguit ipsum. Dñ duplex est verbe-
ratio scz anime ⁊ corporis. Anime est que se tenet ex parte aie. Et de
illa loquit hic magister. Alia est corporis que se tenet ex parte cor-
poris et talis iterū fugienda est. Tercium officium q̄ tu cōtinens omnia
que sūt sustinenda tollerare potes preter turpitudinem. Dñ tpat^r
a virtute tpancie virtuosus dicit ergo vitare debz que opposita sūt
virtuti. Et turpitudō est viciū in se turpis igit est fugiēda. Quartū
officiū tu cōtinens a verbis turpibus debes te abstinere quia impu-
diciā nutriūt. Dñ phūs in ethcis vnusquisq; qualis ē talia opat^r
Si ergo bonus ⁊ vtuosus bona opatur. Si ergo turpis turpia opa-
tur. Quintū officium tu cōtinens diligere debes in smonibus tuis vti-
litate plus quā ornatum. Racio qz smones vtilēs edificāt intelle-
ctū sed facundos impediūt inquisitionē veritatis. Juxta illud phi-
losophi pmo periarmentias poetice ⁊ oratorie oraciōes sūt obliquē
do. i. dimittēde. qz potius impediūt in veritatē inquisitionē q̄ p̄uocāt
Ideo vincencius in specō historiali libro septio turpe ⁊ valde ma

le viciosum est inferre sententiā delicatā q̄ a plurib⁹ intelligi nō potest p̄pterea tu continens debes diligere plus fructuosos sermones quam facundos

Miscebis interdum serijs iocos: sed tēperatos et sine detri-
mēto dignitatis et verecundie. Nā rep̄hēnsibilis est risus si im-
moderatus fuerit. Et si pueriliter effusus Si muliebriter fa-
ctus. odibilem facit hominē risus. aut superbus. aut clarus
aut malign⁹. aut fatuus aut ex alienis malis prouocatus.

Es sal zu etlichen stunden
Schimpf in ernst werden gefunden
Doch saltu schimpf also pern
Keym abziehen scham vnd eren
Oberich lachen vnd kintlich
Weybisch ist auch strefflich
Szo du lachen thust vnbillich
Boslich adder heimlich
Adder andern leuten schedelich

Nic Seneca ponit aliud officium cōtinēcie ratiōis eiusdē Di-
cēs q̄ tu cōtinens debes aliquando imponere tue continētie iocos
propter solatiū humane vite. s̄ moderatos sic q̄ nō excedāt hone-
statē cū medium ē de propria ratione virtutis vt dicit̄ quinto ethico
rū Quia modus est norma virtutū Et risus immoderat⁹ ē reprehē-
sibilis Si fuerit product⁹ pueriliter vel superb⁹ aut clarus aut ma-
lignus aut fatuus aut euocatus ex alienis malis Quia sp̄ talis ris⁹
facit hominē odiosum Dñ risus dicit̄ puerilis quādo quis solus ri-
det sine morū maturitate sine causa sine oportunitatē Vnde mora-
lis Nō ride solus nam risus vnius oris fatuus vel stultus repu-
tatur om̄ibus horis Et risus dicit̄ muliebris quādo quis ridet sine
causa legitima vt mulieres que excitamēto lasciuie vl' lenitatē ride-
re solēt Ris⁹ dicit̄ superbus quādo q̄s ridet subsānando Et ille ge-
nerat rancorē et odiū Dñ Salustius Odiū querere extreme demen-
cie est. i. stulticie est Risus dicit̄ malignus quādo quis ridet de male-
factis suis p̄petratis vt p̄verbioꝝ tercio Qui letant̄ cū malefecerit
condemnant Risus dicit̄ fatuus quādo quis semp̄ ridet Dñ per
risū multū debes cognoscere stultū Dicit̄ aut̄ euocat⁹ ex alienis ma-
lis quando quis ridet in aduersitatibus pximi queꝝ tamē diligere

sicut se ipsum debet Ideo peccat contra virtutem charitatis

Si ergo tempus locos exigit: hos quoque cum dignitate sapienter
gere: ut te non grauet quisquam tanquam asperum: nec te contemnet
tanquam vile. Nec sit tibi scurrilitas: sed grata urbanitas. Sales
tui sint sine dente Ioci sine vilitate Risus sine cachino. Uxor
sine clauore. Incessus sine tumultu Quies tibi sine desidia erit

Et cum ab alijs ludis: tu sancti aliquid honesti quod tractabis;

Ob dy czeydt begert schympf
So hab an dir der eren gelimpf
Also wirstu nitht gros genant
Vorhebung wirt dir vnbekant
Wen schnodickeyt weycht von dir
Hoslich wirstu genant schir
Deyn straff sal gantz an schelten seyn
An snodickeyt der schimpf deyn
Deyn lachen vnd spotien
Deyn schimpf an vbrigg notten
Deynes gancks vngesthum bis meyden
Dye rne dye seyn nicht leyden
Vnd so dy andern hant das spyl
So wirck dir guten dinck vil

Hic Seneca concludit propositum suum de risibus et iocis ostē-
dens qualis debet esse risus et iocus et vult primo quod debet fieri secundum
exigenciam temporis Cum omnia suum tempus habent et suis spatijs tran-
seant vniuersa sub celo ut dicit Ecclesiastici sic videlicet Quod sit viri-
lis et bonis moribus euocatus et non pueriliter nec muliebriter De-
inde excludit vanitatem dicens Quod scurrilitas non debet esse grata ur-
banitas Dicit enim quis scurrilis qui truffis et nequicijs intenditur
hinc inde currens ad congregaciones et conuicia hominum ut eis potest
se ostendere in sua scurrilitate. hoc est nequicia Deinde ponit documēta
Dicens quod tui sales debent esse sine dente hoc est tue reprehensiones fieri de-
bent sine mordacitate inuidie Non sales dicuntur in plurali numero
verba amara seu reprehensiones Duplex est reprehensio quedam fit
causa amicitie videlicet que procedit a fonte charitatis quemadmodum
pater reprehendit filium. amicus amicum Et illa est laudabilis Alia est

que fit canis ody vel inimicie Et illa autor hic redarguit Quia fit
cu mordacitate Et tui ioci debent esse sine vilitate. hoc est tue conuer-
saciones debent esse sine malicia Et risus tuis sine cachinno hoc est
sine subfannacione Non Lachinnus est risus in vtilis dicit a co et huius-
mus et hoc propter dentes qui vident albere in risu Vox tua debz es-
se sine clamore et in cessus et transitus tuis sine strepitu Et requies
tua debet esse sine pigricia Non cato Plurima vigila semp ne somno dedi-
tus esto Ma diurna quies vicijis alimcta immistrat Et cu ab alijs
homibz iudicet tunc tu semp pertractare debes aliqd honesti negocij
et opis. hoc est q homo virtuosus nunq debet habere animu disso-
lutu sed semp se occupare bonis operibus et. Si continens es adula-
ciones evita. vt dictum est non semper sis in actu .et

Si continens es adulationes evita sicut tibi taz triste laudari
a turpibus qua lauderis ob turpia Lector esto quociens dis-
plices malis: et maloz de te estimationes prauas ad veram
tibi laudationem ascribe.

Wastu dy tugent der messlickeyt
So vormeydt schmechlunge czu aller czeyde
Vnd hut dich vor den bosen lerten
Dy do loben dy menschen czu allen czeyten
Vnd nicht das gantz meynen seyn
Sunder schalckeyt dar vnder vorbergen seyn

Hic Seneca ponit alia officia tpancie q ad modestia reduci pos-
sunt in quatuor spēs tpancie Et vult q continens debz fugere adulatio-
nes hoc est blandos sermones Seneca autor est libro tercio qui eni
sapiens est mime adulationibus credat fictis eni hmonibus ve-
nant homines sicut per terte fabulu bamo capiuntur pisces. fugere
ideo debet quia peruersa laudacio est et vicium detestabile vt patet
per eius diffinicionem Adulator est qui supra modu virtutis in conuer-
sacione hominu nimiu vult complacere homibz alijs in hmonibus
vel factis Ideo Tullius in tusculanis questionibz libro octauo ait
A turba quantum potes te sepa ne adulatoribus latus prebeas arti-
fices sunt ad capiendu superiores Ideo dicit seneca q valde detesta-
bile est laudari a turpibus Qui ergo laudat a talibus signum est q
ipse etia viciosus extat cu omne simile diligit suuz simile Ecclesia-
stes septimo In displicencia eni amicitia frangit Tanta est eni distan-
cia inter ppos et improbos quanta est inter virtuteus et viciu vt di-

citur in Ethicis ideo debz gaudere vt vituperat a malis Et ascribere prauas suspiciones ad veram recommendacionem.

Difficilimū opus continēcie est assentaciones adulatorz repellere quoz sermones animū quadam voluptate resoluunt

Nullius per assentacionē amiciciā merearis. Nec ad tuaz pmerentem gratiam per hanc ad te aditum alijs pandas.

Daf ist eyn ander tugent genant

Vnde ist den tugentsamen wol bekant

Vnde spricht also czu aller czeydt

Bistu weyß so hut dich vor schmechlickeyt

Du salt auch nicht fruntschafft beweyßen

Vnd dar vnter gyfft mischen seyn

Hic Seneca subdit aliqua officia continencie Dicit q̄ difficilimū continencie opus est remouere assentaciones adulatorz cū quasi naturale est laudē appetere. Nemo in suis negocijs optat vituperinꝝ cū est de ratione maloz sicut laus est de ratione bonoz. Et dicit p̄mo ethicoz. Et dicit vltra q̄ tpatus amiciciam acquirere non debet per assentacionē. Quia vt dicit Tullius libro tercio rethoricoz. Assentaciones dulcia principia ⁊ iocunda habēt. Exitus autē amarissimos. Ideo acquirere non debz nec permittere alijs suam amiciciā gratia adulatorie ꝛc.

Non eris audax nec arrogans nec pertinax submittes te ne proijcies dignitatis q̄uita te seruata. Ammoneberis libēter et reprehēderis pacienter. Si merito obiurgauerit te aliquis scito q̄ profuit. si immerito scito quia pdesse voluit. Nō acerba sed blanda verba timebis.

Werden saltu nicht czu kun

Auch vber rech dich demutickeyt nicht rum

Wo man dich vormanen ist

Auch stroffen lest czu aller frist

15
Ob dich ymānt ist pillich schelden
In vbel saltu das nicht melden
Nicht fleuch dy wort dy scharff seyn
Sunder schmechel rede nach dem rate meyn

Postq̄ determinauit de adulatione per quā anim⁹ in supbiā mer-
gitur hic cōsequēter ponit documēta per que possum⁹ effugere sup-
biam qz nihil acrius cruciat nil molestius arguit q̄ ipsa Cum sit pe-
stis adoculta vicioꝝ origo v̄l oim maloz iniciū Sicut humilitas in-
iciū est omniū bonoz Ideo hic autor ponit documēta contra eā
Et vult primo q̄ homo tpat⁹ nō debet esse audax hoc est nimis p̄-
sumptuos⁹ Quia talis audacia ducit hominē in multa pericula cor-
poris et anime Nec debet esse arrogās hoc est supbus. qz supbia in-
ficit omnia bona Dñ gamfred⁹ in noua poetria fel modicū totū
mel amaritat vnica mēda. i. macula totalē faciē deformat Etiam de-
us homini supbo resistit. ergo superbiaꝝ fugere debem⁹. Et subdit
q̄ homo tpat⁹ etiam debet habere humilitatem Quia km euange-
listaz in euangelio Qui se humiliat exaltabitur Ideo dicit Beatus
Petrus Estote s̄iecti om̄i humane creature p̄pter deum Et tu cōti-
nēs nō debes iactare ex humilitate aliqua hoc est te laudare Vnde
p̄uerbioꝝ xxvij. Sermo laudet te alienus ⁊ nō os tuū Extraneus
et non labia tua Et idē in sexto capitulo qui odit increpaciōes stul-
tus est ideo hic dicit seneca q̄ p̄tinens debet libenter sustinere am-
moniciōes Cū aut̄ aliq̄s increpauerit te merito scire debes q̄ talis
p̄fuit tibi. si aut̄ immerito scias q̄ uoluit tibi p̄desse. ideo nō debes
timere acerba verba sed blanda Dñ Salomō p̄uerbioꝝ xxvij. me-
liora sunt vulnera diligentis quā fraudulenta oscula odientis.

Esto vicioꝝ tuoz fugax ipse: alioꝝ vero nec curiosus scruta-
tor: neq; acerbus rep̄hensor sed sine ex p̄brazione corrector
ita vt ammonicionē semper charitate et hilazitate p̄uenias.

Du salt dich von laster zyhen
Vnd argelist zu vorsuchung s̄iben
Nicht straff graufamcklich
Sunder aneschandt frolich

Hic Seneca ponit documēta p̄ que possumus fugere supbiā Et
dicit q̄ tu cōtinens debes esse vitator tuoz vicioꝝ Quia nihil peius
est vicijs vt dicit Qui. libro factoz. nec etiā curiosus inquisitor ali-
ozū vicioꝝ debes esse Quia multa mala exinde oriunt̄ Nec rep̄re-

bensoꝝ acerbis esto hoc est crudelis correctoꝝ **S**z antecedere dꝝ am
monicio charitatis et hilaritatis hoc est ex inuidia alium corrigere
non debes sed ex dilectione.

Erroꝝi facile dato veniã: **N**ec extollas quenquã. neqꝫ deijct
as dicentiũ esto tacitus auditoꝝ. **A**uditoꝝꝝ promptus rece
ptoꝝ. **T**e querenti faciliter respõde. **C**õtendenti facile cede.
Nec ad iurgia siue disceptaciones descende cito: etsi que sunt
ratione remoue.

Bystu ein messiger man genant
So gib deynē erthum alczu handt
Vnd erhoe auch keynen nicht
Sunder er ist den das wirdicklich
Auch keynen vnter drucke nicht
Er sey den das er habe vorpflicht
Vnd salt auch seyn eyn sweyger aller worde
Vnd eyn auffnehmer der selbigen das ist meyn rade
Vnd fraget man etwas dich
So bericht yn gar schnell vnd hubischlich

Hic auctor pōit alia officia ad spēs tꝛancie se extēdēcia **E**t vult p
mo qꝫ tu cōtinēs faciliter debes dare veniã erranti hoc est indulgen
ciã z graciã qꝫ magnū donū animi est vt dicit varro in sētencijs **S**i
militer **T**herēcius magna pars est idulgere erranti **D**eleo prompt
debes esse ad dandã veniã **N**ec aliquē extollere propter nimiã lau
dacionē **D**n̄ Horacius in eplis **Q**ualē commēdas aspice atꝫ iterũ
aspice **N**e mox incuciãt aliena peccata pudorē **N**eqꝫ aliquē depri
me propter nimiã vitupacionē **D**n̄ tullius in tusculanis **S**tulticie
propriũ ē alioꝝ cernere vicia z obliuisci suoz **S**ed mediũ z modũ
serua iuxta dictũ ludolphi **D**n̄ibꝫ adde modũ modus est pulcherri
ma virtus **E**t tu continens esto tacitus auditoꝝ loquēciũ et parat
repetitoꝝ auditoꝝꝝ. hoc est qꝫ tu continens tacite audire debes v
ba que dicunt **E**t te interroganti faciliter rñde hoc est ignorantē in
formare debes de dubijs que ipse a te querit **E**t subiūgit qꝫ continēs
non debet aggredi ad iurgia siue dissentaciōes sꝫ se remonere cū ra
cione hoc est qꝫ concordiam facere debet inter litigantes **Q**uia cons
cordia nutrit amorem vt dicit **C**ato zc.

Si continens es: animi et corporis tui motus observa ne in
decozi sint. Nec illos ideo contemnes quia latent Na nihil
differt si nemo videat: cum tu ipse videas.

Bistu eyn messiger man genant
Szo thu deyner begerung steurung zu hanf
Vnd halt deyner corper gar erlich
Daf er nicht mit sunden werde beslecket swerlich
Sundern dy sunde du vormeydt steticklich
Szo ist deyn das ewigk bymelreych

Hic seneca ponit alia documēta ad spēs continēcie se extendēcia
Et dicit si tu tpat⁹ es debes refrenare appetitus anī tui et corporis
ne sint indecentes Et sciendū q duplex ē appetitus videlicet Sensi
tivus z est qui inclināt hominē ad rem delectabilem z corruptibilē
S; intellectualis est qui inclināt hominē ad acquirendū bonum in
tellectuale vt vtutes z sciencie Et ambos custodire debz tpat⁹ bo
mo cū ratio semp dēpcatur ad optima vt in cōmuni puerbio Si ra
tio te rectorat bene regis Si autem sensus male. Quia sensus tpat
ad anī delectaciones z ad res corruptibiles.

Mobilis esto: nō leuis constans nec pertinax alicuius rei te
habere scienciā ignotū nec nō molestū sit omēs tibi pares fa
cies inferiores supbiendo non contemnes Superiores recte
viuendo non metuas. In reddēda officiositate ne sis negli
gens: neq; acerbus exactor appareas.

Bistu eyn weyfer man genant
So laf vnsletickeyt an dir nicht werden bekant
Auch saltu nicht frenel sein in keiner tath
Vnd hut dich da vor das dir brenget vnrad
Vnd bistu eyn regirer genant
So mach dir dy vndersten wol bekant
Vnd erhore dich in deyner gemuthe
Vnd danck got dem hern seyner gute]

**Auch saltu nicht seyn eyn herter streffer
Sunder tzorns eyn steter vormeyder**

Hic Seneca ponit alia officia et proprietates tranquillitatis in quibus breues et vtilis inuit doctrinas ut patet in littera. Dicit primo sic quod homo tranquillus debet esse mobilis. Non homo dupliciter dicitur esse mobilis. vno modo corporaliter videlicet qui faciliter et leuiter occasione mouetur de loco ad locum. Et talis proprie dicitur inconstans. Inconstancia autem viciosa est et causa erroris ut dicit Boetius in libro de disciplina scolariu vbi de filio in constancia in exemplum suos actus tradidit ut constantes in negocijs nostris simus et ab eo constanciam seruare discimus. Secundo modo homo debet esse mobilis spiritualiter videlicet quod mouetur ad aliqua facienda causa et ratione exigente. Et de illa mobilitate loquitur hic Seneca. Et dicit quod tranquillus debet esse flexibilis ad peragendum bona. Et non debet esse leuis hoc est inconstans et instabilis. Sed potius firmus et perseverans in bono quod secundum Isidorum. Salus inchoati promittitur. Perseueranti autem datur non enim beatus est qui aliquod bonum inchoat sed qui perseveranter terminat. Nec tranquillus debet esse proprie opinionis. Sed aliquando consilia aliorum accedere debet in illud catonis. Nullus sensum si potest contempseris unquam. Et subdit quod cum tranquillus possidet scientiam alios libentem informare debet et non habere tedium in informando. Non Bernhardus. Puer ignorantem informare non minus facit quam qui indigenti panem prebet. Ideo etiam Alanus in proverbij non minus is peccat qui censum perdit in agro quam qui doctrinam perdit in ore. Et tranquillus debet esse humilis cum ipsa humilitas exaltet. Nec debet stemnere inferiores. Etiam non debet timere superiores cum recte vivit. Non Cato. Cum recte viuas ne curas verba malorum. In officiositate reddenda non debet esse tardus neque acerbus corrector superiorum. Non Isidorus. sic se habere debet superior erga suos subditos ut ipse plus diligatur quam metuatur.

Luctis esto benignus: nemini blandus paucis familiaris: Dignus
equus esto. Seuerior iudicio quam sermone vita quam vultu. Clemencie
cultor. seuitie detestator bone fame seminator nec inuidus alienis.

Du salt allen menschen guttich seyn
Vnd nicht schmechel rede mischen dar eyn
Vnd salt auch nicht allen dynen do
Dy dich an fallen tzu aller frist noth yo
Sunder wer do altzu einfeltich wil seyn
Der muß eynes yder mannes nar seyn

17
Vnd byß gantz gutigk genant
So bistu eyn weyßer man alzu hant

Hic Seneca ponit alia officia tpancie cū poribus z sequētibus aliqualiū pueniēcia Et vult pmo q tu ptiēs omīb⁹ homīb⁹ benignus esse debes Sicut dicit etiaz in enāgelio Estote misericordes sicut z pater vester misericors ē q̄ in celis est Sicut vt habet math. xi. Discite a me qz mitis sū et humilis corde Et nemini debes esse applausus nec omībus aures tuas pmittere vt habet in vitis philosoꝝ phoz capitulo xxix. Et tu ptiēs paucis homībus debes esse familiaris iux illud Therēcij Nā nimia familiaritas pteptū parit Sicut plant⁹ nemī te nimis sodalē facies Vñ q̄ nis humil⁹ ē p stulto reputat Et subdit q ptiēs omīb⁹ homībus equ⁹ esse debz z seuerior i iudicio q̄ in sermone Sicut in vita q̄ in facie crudelior. amator pietat⁹ Quia ptiēs a vtute tpancie virtuosus dicit Dicit ergo clemenciā habere dicit Et autor bone fame esto hoc ē vbiqz venies ibi sp bonuz de primo pferre debes z nō malū Culpator enī hominū nō ē ver⁹ recomendator Et detestator eē dēs crudelitatz z nō inuidios⁹ fame alterius nā hoc iusto iudicio dei ptingit q̄ q̄ conat lumē aliene fame i alijs destruere seipm destruit vt dicit alan⁹ in de planctu nature p̄sa septia Sicut papilio volitās circa lumē ipm extinguit z seipm pburit ita in vita aliene fame Inuidia enī vt dicit phūs in secretz secretoz Detractionē generat Ideo psolat nos salomō in puerbijs pro uerbioꝝ xxij. Dices Ne comedas cū homīe inuido: z ne desideres cibos ei⁹: qm̄ in similitudinē arioli z cōiecturis estiat quod ignorat Comede et bibē dicet tibi z mens eius non est tecum

Rumoribus criminibus. suspicionibus minime credulus sis

Sed potius malis qui per speciem simplicitatis ad nocendū aliquibus surrexerint honorez surripientes oppositissim⁹

sis ad iram tardus ad misericordiam pronus.

Zu newe meren lesterunge vnd argen wan

Saltu mit nicht glauben han

Bofen leuten biß widder alleczeyt

Zu zorn langsam vnd snel czu barmhertzyckeyt

Hic Seneca ponit aliqua officia cū poribus aliqualiter pueniēcia Et vult pmo q tu ptiēs nō cito credē dēs fabulis z rumorib⁹ vulgariū iux illud Latonis Moli tu qdā referēti credē sp Erigua ē

Li

tribuenda fides qz mlti mlti loquunt Mo credat cuiqz si mlti loqz et
hoc id qz i multiloqo raro deest mendaciu vt dz puer. x. Ideo minime
credulus sis nec etiã credere debes crimibus hoc est diffamaciõibz
qz vt dictu e pcurator bone fame et seminator esse des Illi aut cõtra
ri eẽ des qz nitit surripere bonã famã videlicz qz p spem falsã veni
unt ad nocendũ aliquibz Et tu minime credulus esse debes suspicio
nibus Mã suspicio h̄m Tulliu e qn ex malis iudicijs pcedit Cõri
git aut suspicõ tribz modis Primo quando quis in se ipso malus est
qndo ipse quasi psciens sue malicie malũ de alio opinat Scdo qn ali
quis efficit malus ad alterz Quia de inimico ex leuibz signis quis ma
la opinat Tercio ex magnis experimentis et sic phũs dicit qz senes
maxie sũt suspecti qz multociẽs experimẽtũ habẽt Et subdit Seneca
Tu p̄tinẽs p̄nus esse debes ad misericordiã z lentus ad irã Mã
ira vt dicit phũs septio Ethicorũ macerat corpz Vñ sic ait ire ve
nereorũ actz macerãt ipm corpz Et qbusdãz insanias faciũt hoc etiã
Seneca in libro scdo de ira nihil velocius ad insaniã qz ira id fugiens
da est et spnẽda Etiã ideo qz corrũpit s̄iectũ et vitam diminuit

In aduersis esto firmus: in p̄speris cautus et humilis: oc
cultator virtutũ Sicut em̄ viciorum vane glorie cõtemptor
et horum quibz p̄ditus es nõ acerbus exactor esto Nullius
impudentiã despicias Rari sermonis esto/loquẽciũ facies
auditor Seuerus non seuus/bilares non spernas Sapiẽcie
cupidus et docilis Que nosti sine arrogãcia postulanti imo
ptire qz nescis sine occultaciõẽ ignorantie tibi postula imptiri

Walt dich in geluck sicherlich
Vnd yn thugenden heimlich
Voracht hoffart vnd auch misstetath
Nicht byf deynes guter eyn bestiger achter ist meyn
Vorwurff auch nicht des vnweyßen totheit ratb
Bif auch nicht zu vbriger rede bereyt
Sunder hore dy leute geduldichligk
Walt dy frolichen nicht smecklich
Begere lere vnd weyßheyt
Lzu leren ander leute bif bereit

So du etwas nicht wissen bist
Schem dich nicht frage czu aller frist

Hec est vltima pars huius capituli de temperantia In qua seneca plu-
rima officia temperantie supradedit cum repetitioe quorundam phabitorum. Et
vult primo quod tu pertinens firmus esse debes in diffortunijs vlt aduersitati-
bus et circumspectus. **N**on cato. **L**u fueris felix que sunt aduersa caueto
Nam vltima raro correspondet primis. Ideo etiam seneca libro octavo de
naturalibus sic dicit. **N**escis fortuna quiescere nunc leta nunc tristis. De-
bet igitur nemo in prosperitatibus gaudere neque in aduersitatibus desi-
ceat. Et subdit quod pertinens debet esse humilis occultator suar virtutum hoc
est non debet querere gloriam vanam de suis virtutibus. **N**am gloria labitur
vt dicit magister seneca in epistola quadam ad lucillum. **Q**uid de vanis
gloriaris hominibus. **Q**uia minime prodest ideo stemnere debes vanam
gloriam. quod faciliter decidit sicut flos. **T**ullius secundo officiorum. Et subdit
quod continens etiam non debet esse crudelis exactor vlt corrector illo-
rum hominum quibus antepositus et ppositus est in dignitate sed humilis vt
pater patuit. **N**ecque etiam pertinens alicuius insipientiam sperere debet. **N**am
magna misericordia est miserere insipientis vt dicit platinus phisicorum
Et pertinens pauca loqui debet et illa que loquitur debet esse vera. **I**uxta illud
moralis. **S**ermo breuis tuo pcedat ab ore. **S**icut. **L**ato non sis vento-
sus si vis urbanus haberi. Et debet esse cupidus sapientie. **N**am nihil
utilius hominibus in hac vita est quam ipsa. **Q**uia disponit omnia vt di-
cit sapiencie octavo et vitam quietam efficit vt dicit Seneca ad lucil-
lum. Et pertinens etiam debet esse doctus hoc est diligenter insistere debet studio.
Quare dicit seneca in septuagesima octaua ad lucillum. **Q**ui diu vi-
uas tam diu discas. **N**on. **L**ato instrue pceptis animam ne discere cesses. **N**am
sine doctrina vita est quasi mortis imago. **E**tiam pertinens imitari debet
illud quod scit postulati cuius ratio ante habita est. Et ea que tu igno-
ras sine verecundia inquire ab alijs. **N**am per hec animus tuus eleuatur.
Non. **S**epe rogare rogata tenere nunc retenta docere. **H**ec tria disci-
pulum faciunt superare magistrum. **I**deo non debes vereri de inquisicio-
ne nec occultari tuam ignoranciam. **N**on enim vicium est nihil scire
sed nihil discere velle.

De iusticia

Iusticia post hec virtus est. **Q**uid autem est iusticia: ni-
si tacita nature conexio in adiutorium multorum adinuicem
L u

ea. Et quid est iusticia nisi nostra constitucio seu diuina lex et
vinculum humane societatis In hac aut̄ nō existimam⁹ qđ
expediat Expediat illa quicquid dictauerit.

Ma mercke czu du schuler czu aller frist
Daf dys dy vierde vnde lezte tugent ist
Vnd sye ist rechtickeyt mit namen genant
Allen tugenthafftigen leuten ist sye wol bekant
Vñ wiltu dy tugent begreyffen recht
Daf du nicht seyft der vntugent knecht
So halt du dich nach den gesezen tswar
Dy do hyernach stehen gedruckt gar

Istud est vltimū z principale capitulū huius tocius libelli Seneca
ce i quo determinat de vltima vtute cardinali scz Iusticia Et diuidi
tur in duas ptes in p̄ma pte ponit seneca diffinicionē in scda pprie
tates z officia iusticie ibi Si q̄s r̄. In p̄ma pte inuit p̄mo q̄ iusticia
est virtus. scdo cuiusmodi vtus ē iusticia. tercio q̄ ip̄a ē utilis z il
la patz in textu h̄m ordinē Anq̄ de h̄is in speciali aliquid dicit̄ pre
mittēda sūt quedā ḡnalia p̄ noticia sequēciū h̄nda Et sūt quattuor
p̄mū q̄ iusticia respicit ea que fiūt in p̄municaciōib⁹ h̄uane vite vt
dicit ph̄s quito ethicoz Silit̄ magister h̄ in littera. qñ dicit q̄ ip̄
si sit repta i adiutorium multoz Quicqđ enī ratio licitum dicit esse
dictat hoc p̄sequendū ē Et recta ratio dictat in humanis p̄munita
tibus vite necessarijs equalitatē z equitatez ergo merito equitas h̄
uanda est q̄ ppriū obiectū est iusticie Scdm̄ principale est in q̄ cōsistit
iusticia z quis pprius eius act⁹ ē Proprius enī act⁹ est ipsius redde
re vnicuiqz qđ suū ē Mā materia iusticie ē opacio exteriorz h̄m q̄ ip̄
sa vl̄ res q̄ per eā agitur fit respectu alterius Propriū enī cuiuscūqz
est q̄ sibi dat̄ h̄m equalitatez z p̄porcionē iusticie ergo ppri⁹ act⁹ iu
sticie est reddere vnicuiqz qđ suū est Terciuū est de quiditate ip̄i iusti
cie Vñ ip̄a sicut notificat̄ h̄m Ambrosius in libro de officijs Est que
vnicuiqz reddit qđ suū est alienū nō vendicat. vtilitatē ppriā nō ne
gigit vt p̄munē equalitatē custodiat Idē h̄m beatū Thomā in scda
scde questione quinquagesima tertia Sic diffinit̄ Est constās p̄petua
qz volūtas vnicuiqz qđ suū est tribuēs Silit̄ a pho quito ethicoz
est habitus h̄m quem aliquis dicit̄ opatinus h̄m electionem iusti.

Quisquis hanc sectari desideras Primo deum time et eum

Sicut ut amaris ab eo **A**mabis autem deum si imitaberis eum in
 hoc autem omnibus velis prodesse nulli nocere: **E**t tunc cum
 ceteri appellabunt te virum iustum et omnes te sequuntur venera-
 buntur et diligunt:

Wer do wil rechfertigk genant seyn
Der sal czu dem ersten got den hern forchten seyn
Ist es sache das du yn liben bist
So libet er dich widder czu aller frist
Ist es sache das du wirst rechtfertigk genant
Bis fröme den leuten in alle lant
Dnd den alle leute gantz ane wan
Weyssen dich eynen rechtfertigen man

In hac parte seneca ponit partem executivam ponendo proprietates et of-
 ficia iusticie. dicens primo quod secutor iusticie principaliter debet timere deum
Non propter vicissitudinem scio In timore domini esto tota die **N**am inicitium sapien-
 tie est timor domini **E**cclasiastici primo **N**am timor domini ut ibidem dicitur gloria
 et gloriatio et leticia est **I**deo deum timere debemus ut amemur ab eo
Ideo etiam diligere pro omnibus debemus eum **N**on cato **S**i deus est animus
 ut nobis carmina dicunt. **N**ic tibi precipue sit pura mente colendus **I**lle
 autem amat deum qui imitatur eum in suis mandatis **I**n hoc ut omnibus pro-
 ficium velit esse et nulli damnum inferre quoniam quis hoc facit tunc omnes ho-
 mines appellabunt eum virum iustum et perfectum **E**t omnes sequuntur et amant eum.

Iustus enim ut sis non solum non noceris sed etiam nocentes pro-
 hibebis **N**am nulli nocere non est iusticia **S**ed ab alienis abstinere
 cibus **A**b his ergo incipe et non aufferas nisi ad maiora prove-
 haris **E**tiam aliena ablata restitue **R**aptores quod ipsos ne ab
 alijs timendi sunt castiga et prohibe et coherce

Wiltu gantz rechtfertigk genant seyn
So saltu den leuten nicht schedelich seyn
Du salt auch nicht den andern czu geben
Das sy nach der leute schade streben **L** iii

Den kein schaden ist nicht rechtfertigket
Sunder von andern leuten messlicheit
Von den leren heb auch an
Szo lange bis du zu grohern könest gan
Dñ hast du auch ymant genomen icht
Szo gib es wider dar zu bistu vorpflicht

Hic seneca ponit alia officia iusticie dicēs nō solū in hoc consistit iusticia vt nulli noceas. s; etiā phibere nocentes. Nā nulli nocumē tū inferre pprie dicta nō est iusticia imo requirit custodia ab aliis malis ergo ab his documentis debes incipere z nō cessare donec ad maiora puebaris. Etiā nō solū aliēa oblata restituē debes imo etiā inuēta q̄ fuerūt possessa z relicta vt dicit brūs Thomas i scda scde questione sexagesia sexta Et castigare z phibere ipsos raptos ne ab alijs hominibus sint formidandi quia in hoc consistit proprius actus iusticie vt visum est

Ex nulla vocis ambiguitate controuersiam neccas : sed ani
mi qualitatem speculari: nihil tibi intersit an affirmes vñ ne
ges / de religione ac fide scias agi vbiq̄ de veritate tractat
Nam et si deus in iureiurando inuocet et inuocanti testis n̄
erit Tñ inde non transias veritatē nec iusticie trāsileas legez

In zweiffelhaftigē sachē nicht krige sund sich an dy
Dñ sage recht wy das vrrēyl kumpt vornunf
Ist es das du got anruffest in guten dingen
Vnd dir in der stundt ist nicht wol gelingen
Dar vmb saltu nicht vbertreten dy warheide
Nach das geseze der gerechtikeyt zu keiner czeith

Hic seneca ponit alia officia ad habitū iusticie pertinēcia. Et vult pmo q̄ homo iustus de dubio s̄mone disceptacionē facere non dz hoc idē Lato in suis dogmatib; Fratus de re incerta ptendere noli. Nā hoc ppriū est stultoꝝ vt dz puerbioꝝ decio octano capitulo la
bia stulti immiscēt se rixis z os eius iurgia puocat Et subdit seneca q̄ qualitātē animi inspicere dz inst; sic videlicet q̄ sit inspector bonoꝝ moꝝ Et scire debes q̄ iste tractat; ē de religioe z fide ideo ser uāda est vbiq̄ tractat de veritate Et si deus in iureiurando inuoca ueris z nō tibi testis fuerit p̄pterea nō debes trāsire vitat; nec statu

In iusticie **M**ā p^r deū ip̄a veritas colenda est vt vult pitagoras q̄
sola deo hoies primos facit ideo phūs. Empedocles inq̄t cane ab
bijs q̄ vitatē nō h̄nant iō nūq̄ recedē dēs a lege veritatē nec iusticie.)

Quod si aliqui coarctatis mendacio vti: vtē nō ad falsi sed ad veri
custodiaz **E**t si contingerit veritatē mendacio redimere: non
mēcieris sed potius excusabis qz ibi honesta cā est: **I**ustus

secreta non pdic : tacēda eni tacz et loquenda loquitur:
Wirst du gedrungē czu gebrauchē falscheit
Das thu vmb vorfehctunge der warheyt
Hēymliche dingk der gerechte nicht offenbaren ist
Wen er weys sweygen vnd reden czu aller frist

Hic seneca ponit alia officia ad habitū iusticie ptinēcia volēs qz
si tu aliqui ppulsus fueris aliqui frui mēdacio z vti debes ad pserua
cionē veri et nō falsi nā ad iusticiā nos nati sum⁹ **E**t dicit tullius in li
bro pmo nihil p̄stāci⁹ q̄ intelligi nos ad iusticiā eē nati nō em̄ opioe
h̄ natura ius institutū ē **Q**uā aut iustus dicit q̄si ius fuās vti debet ad p
seruacionē veri sermonis z ppter vtilitatē mēdaciū **M**endaciū aut
h̄m se malū est z fugiendū vt dicit phūs quarto ethicoz vniūsq̄
q̄lis est talia facit opatur z viuit nisi gracia alic⁹ opetur **S**i aut con
tingerit nos vti mendacio ppter vtilitatē p̄mi z nō ppter deceptio
nē v^r gracia lucri mēdaciū p̄ue nō ē **E**t si homo iust⁹ nō maifestat se
creta iust⁹ dicit **S**z fatui et stulti faciūt opposito mō de quib⁹ alanus
Stulcius est stulto qui mandat balsama cribro **E**t verbis pleno
verba tacenda viro. **J**

At illi alta pax est et secura etiā trāquillitas vt dū illi a mal⁹
vincūtur: ab istis aut mala vincātur **H**ec ergo si studere cu
raueris let⁹ et intrepidus finē tui curs⁹ expectabis **T**risticiam
huius mūdi bilaris despicias **E**t tumultuosa expectabis qui
etus **E**t ad extrema securus properabis.

Dem gerechten gegeben wirt fride vnde sicherheyt
Vnd das bose oberwindet. czu aller czeit **L** iiii

Darumb wiltu dy obgeschriben begreyffen seyn
Wart frolich das ende des leben deyn
Vorsmehe der werlt betrubnys vñ wart vngestumft
So scheydestu auß dysser werlt mit sicherheyt keyt

Hic sequēter oñdit seneca q̄ sūma reſes ⁊ alta pax sen secura trā
quillitas illi homi existit videlicz iusto qui tacēda tacet ⁊ loquenda
loquit Et cū mali homies supant a malis tūc ip̄e oīa superat mala
Et ergo infert seneca Si iust⁹ curaz habuerit in studēdo ⁊ retinēdo
ea que dicta sunt de iusticia Iste tutus ⁊ let⁹ expectare potest termi
nū sue vite Et oīa hui⁹ mōdi refutat videlicz tristitiā ⁊ multuoso su
skinet ⁊ ḡdietur tur⁹ ad extrema vite sue Nā iusticia s̄m mercurius
ē vocacō dei cū aut illa duo officia retinet q̄ ponit lactanci⁹ in libro
de vero cultu dei videlicz p̄iungi deo ⁊ homi. p̄mū videlicz deo p̄iungi
religio nūcupat Sedz aut hūanitas ē secure ⁊ hilariter p̄perare po
test ad extrema iudicia p̄pter iusticiam homo. cie

De mēsurā ⁊ moderacōe prudē-

Is ergo instituciōib⁹ he⁹ quatuor v̄tutū spē s̄ p̄fem
te faciūt viz: Si mēsurā rectitudinis harz equo viuē
di fine suaveris Nā si prudēcia termios suos excedat callid⁹
pavid⁹ acūnis eris ingenij inuestigator latēciū q̄liūcūq; nox
iarū ostentator: vocaberis inimic⁹. timid⁹ suspiciōib⁹ atten
t⁹ sp̄ aliquid timens: sp̄ aliq̄d querēs sp̄ aliq̄d existimans Et
subtilissimas suspiciones tuas ad reprehensionē alicui⁹ in
pingens. admissio notaberis digito: astu plenus versipellis
simplicitatis inimicus. contemplaturz culparuz et postremo
vno nomine a cunctis malus vocaberis homo.

Nu magister seneca eygentlich vor war
Hat gesaget von den vier tugenden czwar
Nu vmb besser merckūge vnd czuersicht
Nennet her noch eyns dy tugent alle yn vorpflicht

Dy vier tugent beschreyben mit fleissickeyt
 Machen dich gantz clug czu aller czeyt
 Vnd heldestu sy gantz eygentlich
 So bistu von allen genandt weyfflich

Postq̄ seneca determinauit specificè z singlatim d̄ quattuor vir-
 tutib⁹ cardinalib⁹ videlicet de prudēcia magnanimitate Cōtinencia
 z iusticia. Hic p̄sequent̄ ponit epilogacionē haz vtutū Et hoc p̄p̄
 meliorē habēdā mēoriā Et p̄mo ponit recapitulacionem prudencie
 Secdo magnanimitatē Tercio p̄tinēcie. Quarto iusticie Et p̄tes p̄
 tebūt p̄ ordinē in p̄cessu l̄re Epilogādo dicit sic h̄is ergo instituciōi-
 bus zc. quasi diceret q̄ ille quattuor vtutes cardinales cū officijs e-
 arundē faciūt te viz felicē z p̄fectū z hoc ē vez si viues h̄m mēsurā
 rectitudinis Vñ seneca in epl̄a octuagesima octana ad lucilluz hec
 inquit hoc optimū h̄z in se generos⁹ anim⁹ q̄ excitat ad honesta ma-
 gnaz rerū spes ad se vocat z attollit Dociles q̄ natura nos edidit
 h̄ racionez imp̄fectā dedit que vtutib⁹ z sciencijs perfici potest A vt-
 tutibus enī mores fiūt A morib⁹ vt̄ p̄fici vt dicit Polycrates li-
 bro quinto z Augustin⁹ de ciuitate dei libro scdo capitulo vicesimo p̄-
 mo Narrat istū vsū morib⁹ antiquis restat romana virisq̄ q̄ vers⁹
 nihil aliud p̄redit nisi q̄ ille q̄ modū suat in vtute z p̄seuerat ille
 oīa h̄n regit q̄s aut̄ gātor cupit eē vtut⁹ spectator ne t̄m̄os excedat
 Quia q̄ excedit t̄minos prudēcie ille erit callid⁹ z etiā panid⁹ vt pa-
 tet in l̄ra Et postreō ab oīb⁹ homībus vno noie p̄uers⁹ hō dicatur.

In has ergo maculas prudentia immoderata pducit Qui
 cunq; in ea mediocriter laute persistit nec obtusum habet in
 se aliquid nec versutum:

Wer do yn dyßen vornolgen ist
 Der ist rechtfertigk genant czu aller frist
 Vnd wer do weyffheyt hat stet
 Vnd sy nicht rechtfertigk gebrauchet
 Der magk wissen gantz vorwar
 Das oen das laster ist straffen czwar

Hic p̄sequēter seneca p̄clusine ostēdit q̄ si quis imoderataz pru-
 denciā sequit̄ ille sciat q̄ in has maculas .i. in hec vicia iā dicta labit̄
 Qui aut̄ mediocriter in ea p̄sistit hoc ē modū h̄uauerit ille nihil vsu-
 tū nec obtusū h̄z Mā ip̄a (vt dicit platinus ph̄s in libro qñ scri-
 psit de morib⁹) ē ad rōz norma q̄ cogitat z agit singla p̄seuerare ac
 nihil p̄ter rectū facere velle h̄manis actib⁹ q̄ diuis arbitris p̄uidē

De moderanda fortitudine

Magnanimitas si aut extra modum suum se extollat. facit
et vtrum minace inflatum turbidum inquietum. Et in
quascumque extollencias dictorum aut factorum neglecta honestate
festinum. Qui momentis omnibus supercilia erigens vt bestiari?

etiam de ridendus. Nam quieta excitat. alium ferit. alium fugat.

Wer die tugent an ym hat genant großmutigkeyt

Und si nicht recht gebrauchten ist zu aller zeyt

So macht si den man hoffertigk yn seynem gemut

Das er sich duncket ganz gneht

Und sy macht yn auch ganz kun

Das er bosheit will stete thun

Und wer do nicht moße ist balden yo

Der wirt varspottet zu aller zeyt do

Hic seneca ponit recapitulationem magnanimitatis. Volens si quis
aut ex modum se extollat tunc ipsa facit viz superbum. Superb⁹ aut e ille
qui videri cupit. Etiam viz minace et iratum. Irato aut spiritus inest an-
gustia furor vt inquit vgili⁹ libro secundo tota mente precipitat ira ani-
mum perturbat sensum non facit discernere vix vt dr in phia poetarum li-
bro quarto capitulo sexto z etiam viz inquietum. Facitq; hoies repente
vt velocem in quascumque extollencias dictorum vt factorum postposita tamen
honestate. Qui aut modum non suat ille spiritus deridet z subannat alios
monendo oculos suos ppter curiositate. Ideo deridend⁹ et subannau-
dus est tanquam crudelis homo.)

Sed quis audax impugnator sit tñ multas extra se violen-
tias fare non poterit. Sed miserum optinet finem aut erum-
nosum derelinquit. Mesura ergo magnanimitatis est non
timidum esse hominem nec audacem.)

Wye wol er ist einkuner man

Und bedarff grosse dunck greiffen adder haben an

So mag er das nicht lange treyben
 Vnd bestendig dar inne bleiben
 Sunder im komet sein ende zu pein
 Alder lest ein durfftigk gedechtnis bynder ym seyn
 wer ym grofmutigk wül seyn
 Der secze sich mit sulcher maf dar ein
 Das er dar nach zu keinen stunden
 Forchtig nach kunē werde erfunden

Hic complet dictū suum de magnanimitate Dicens q magna
 nimus sit audax sit inuasor tamē nō potest ferre mltā ardua corpo
 ris extra se Et hoc si excedat modū magnanimitat Si aut trāsgres
 diat optinet miserimuz finēz hoc est miserabilē mortē Aut post se
 mittit erūnosam recordacionē seu memoriā propterea infert Gene
 ra q regula et modus z mensura magnanimitat est nō nimis timi
 dū esse hominē nec nimis audacem nec presumptuosum Sed medi
 um modū habere Ex quo virtus in medio cōsistit vt dicit phus in
 ethicis Mempe ipsa veritatem predicat indices falsos redarguit
 z omnium vtutū genera ad salubrem portam deducit Qua propter
 omnes virtutes sunt sine virtute si magnanimitas comes nō fuerit
 Nichil em fortis aut audacia virtus inexpertuz linquet Hoc inqt
 Quidius in libro de ponto Omnia deficiūt anim⁹ solus omnia vincit
 H omnia cogitat et oia tēptat vt dē Quidius ibidē Ideo in libro deci
 mo methamorphoseos sic ait audētes deus ipse iuuat Vñ etiā vgi
 li⁹ Audentes fortuna iuuat timidosq repellit Et ergo p omnibus
 magnanimitas est seruanda et retinenda z hoc cum modo et regu
 eat non excessu

De modo temperancie

Continencia deinde hys terminis te astrigat caue ne
 sis parcus Nec suspiciose et timide manū p trabas Nec num
 mis q̄ spectm ponas nā tal et tanta circūfusa putrebit itegri
 tas Hac ergo mediocritat linea p tinētiā obfuabis vt nec vo
 luptati deditus pdigus et luxuriosus appareas Nec auara
 tenacitate sordidas aut obscurus existas

Byß nicht karckwiltu halten messickeyth
Vnd den syn deyn nicht secze in geyczyckeyt
Wen sulche vnd ander it lich guth
Gentzlich vorzet vnd fir llen thut
Dar vmb byß halden dyße regel der messickeyt
Das du genät wirst eyn slēmer vnd geyczyger zu key
ner czeit

Nic Seneca pōit recapitulacionē terciē virtutē cardinalis vide
licet continēcie **D**icēs q̄ continēcia facit te viz virtuosū hys officijs
z iminis que duo sūt. **P**rimū officiū est q̄ tu continens p̄cus esse nō
debes hoc est tenax in rebus dandis. **E**t racionē subiūgit ne dolose
et anide manū claudas. **I**lle autē p̄cus d̄r qui retinet quicq̄d postu
lat vsus videlicet qui exponit vbi nō est exponēdū z retinet vbi est
dandū meli⁹ autē ē dare quā accipere vt dicit ph̄s in ethicis. **S**ecū
dum officiū tu continēs magnā spem non debes ponere in nūmis
hoc est in diuicijs. **E**t racionem annectit. **N**am integritas pecunijs
circumdada ambilabitur. **I**deo nulla certa spes ponenda est in ip̄is
Vnde virgili⁹ quarto eneidos. **H**enheu miserū nūsq̄ vlla fides
ideo vincenā⁹ papa inquit. **O** pater quid prosunt tibi diuicie glo
rie et leticie. **C**um hominem a morte non liberāt a verme non defen
dunt a febre non eripiūt. **E**cce qui iaz glorios⁹ sedebat in aula nunc
hic sp̄retus iacet in tumba. **E**t subdit q̄ tu continēs custodire debes
z reseruare continenciā hac linea mediocritatis hoc est hac regula
recta ne voluptati sis subditus. **N**e etiam videaris prodigus hoc ē
inutilis dispensator bonoz. **N**e etiam luxuriosus. **L**uxuria enim cor
pus z animā maculat. **N**e existas sordidus auara cupiditate
Quia ipsa insaciabilis est vt visum est infra capitulo prudencie.)

Qualiter sit moderāda iusticia

Iusticia postreō eo mediocritatis tenore regenda est
Nec ductu leui immotā animi ratiōz negligētia s̄be
quatur. **D**um nec de magnis neq̄ de minimis errantium vi
cijs corrigendi curam geras. **S**z licentiam peccandi alluden
tibus tibi blāde vel illudentib⁹ p̄terue p̄mittas. **N**e q̄ rursū

nimia rigiditate ⁊ asperitate nihil venie aut benignitatis refer
 uas humane societatis durus appareas Ista igitur amabilis iusti
 cie regula tenenda est vt reuerencia .discipline eius neque nimia
 negligencia comunitate despecta vilescat Neque seuiori atrocis
 tate diuturna gratiam humane amabilitatis amittas.

Dye gerechticheyt mit mafe czu regiren ist
 Das nicht vorseumung nachuolge czu keyner frist
 So du laster beyde cleyn vnd groß bist bereydt
 Den irreden vber leben czu aller czeydt
 Auch byß nicht vben alczu große gestrengicheyt
 Das yn dir wurde gefunden keyne guticheyt
 Die regel byß halten der gerechticheyt licheyt
 Das du nicht vō gemein vsmecht wirst vmb seume
 Vnd vorleust durch alczu große grausamckeyt
 Dye gunst des volkes czu keyner czeydt

Postquam seneca posuit recapitulacionem magnanimitatis et
 prudencie et continencie. Hic consequenter ponit epilogacionem
 quarte virtutis scilicet iusticie que vltima est inter virtutes cardina
 les vt prius patuit. Volens quomodo et qualiter ipsa regenda est
 videlicet tenore mediocritatis. Et rationes subiungit ne ipsa iusticia
 recipiat negligenciam in immotam racionem animi neque de mag
 nis vicijs neque de pnis. Et hoc ideo Quia iusticia ex lege fit Lex autē
 scriptum est ius asserens honestum prohibens contrarium. Ideo sub
 dit quod licenciam peccandi tibi blande alludentibus id est complacens
 tibus et proterue insurgentibus non promittas Sed curam gere pu
 niendi crimina Sed tamen cum benignitate et humilitate Quare di
 cit Horatius in epistolis Memo adeo ferus est vt non mitescere possit
 Nam etiam vt inquit seneca in libro secundo de clemencia Omnis
 benignitas appropriat ⁊ proprium sapientis libenter est dare. Nam
 humana benignitatez suadet cum omnes vnius nature sumus quod ob
 rem per omnibus opera benignitatis ⁊ pietatis sunt exhibenda ideo
 reseruire debemus benignitatem ⁊ non asperitatem nimiam neque cru
 delitatem Quia melius est nimium habere de misericordia quam de seueritate et
 crudelitate. Et racionem annectit ne videaris proteru humane so
 cietati ergo ista regula amabilis iusticie est tenenda vt reuerencia ei
 us discipline. Et hoc ideo ne ipsa vilescat quasi despecta propter ni

mlam familiaritatem z cōmunitatem negligencie nec etiā amittas
diuturnitatē gratiam amabilitatis scz ppter nimiam crudelitatem)

Conclusio premissorum

N quis ergo vitam suā ad utilitatē non tm̄ p̄ziam
sed multoz inculpabilē assisti desiderat hāc p̄dictaz
virtutum preclarā formulam p̄ qualitatibus tpm locorum
psonaz atqz causaz eo mediocritatis tramite teneat vt velut
in quodam vehiculo summitatis assistens quasi per obzrupta
extrinsecus p̄cipicia ruentem mentem compos/ipse deuitet
insaniam aut deficientem contemnet ignauiam.

Wer nu meynet dar nach czu streben

Nach seynem vñ ander leut nutz zu erfarn sein lebē

Der behalt dices buchleyens obgeschribene lere

Der durch se ef hyn vnd her

Czu rechter mittelmose bekereth

Als dy czeydt stehet pson vnd orsach begeret

Also das sich eyn yder man

Der die obgenante vyer tugent wyl han

Der wart das das er sich dar czu magk geben

In allen sachen czu mittel maß mack leben

Hic consequenter Seneca subdit conclusionem respōsinaz om̄
nium predictarum virtutum cardinalium Dicens si tu desideras
modum viuendi z inturpabiliter manere in vita tua non tantum
p̄piaz utilitatē sed multoz affectas hanc preclarissimam formu
lam harum predictarum virtutum obseruabis mediante illa via
videlicet vt medium semper retineas Sed assistens tūc in quodā
vehiculo sūmitatis hoc est in propugnaculo altitudinis vt in hūa
nis conseruacionibus mentē ruentem p̄ improuisa negocia valeas
prospicere Et etiam vt tu ipse potēs spernes superbiaz et contem
nes ignauiam hoc est stulticiam Naz terminus bonus in superbia
et ignauia non consistit Teste scriptura sacra antecessores nostri bo

num optarunt ergo et nos optare debem? Unde cicero in tusculan^{is} questionib⁹ libro quinto Stoici finē bonoꝝ assentiūt congruū nature et cum eo laudabiliter vivere. Mā teste apuleio in libro de deo socratis nihil apud deū reccius ē q̄ vir animo perfect⁹ et bon⁹ qui alijs antecellit. Quare dicit Quidi in de arte Disce bonas artes moneo romana iuventus. Nō tantū trepidos vt tueare reos. Quare etiam dicit virgilius Discite o miseri causas cognoscere rez. Omniū enī arcūū vivendi est disciplina. Vita enim imperfecta est in honesta per has autem quatuor virtutum spēs fit honesta que legibus circumfulcite precisis sunt quibus mediantibus homo recte vivere potest. Caveat ergo homo ne virtutes discere cesset. Dñ petrus de riga in biblia versificata Te decet hic vt eas festino currere gressu. Virtutū semper ad meliora celer. Quia homo vt inquit doctissimus Varro in suis sentencijs ad hoc natus est vt proficiat in moribus. Studeat ergo quisq; q̄ in virtutibus et moribus abundat cum assiduitas tpm a moribus manat vt inquit seneca in epistola quadragesima ad lucillum vbi ponit moris dscriptiōz. Dicens mos est mentz habitus ex q̄ operū assiduitas manat. Siquid enim in ipsis cōsistit. Et etiam vt inquit lactancius i libro de veru cultu dei Virtutes ad beatam vitam perducunt quā nobis dignetur concedere qui in secula seculorum est benedictus.

J

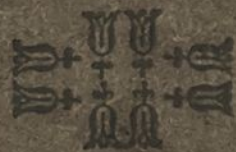
Zelos

A

Jahr A 65

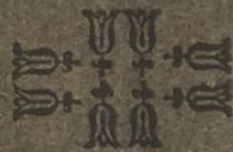

Ink A 65

EVRIPIDES.

T. II.

Geneca de quattuor vic
tutibus cardinalibus.

A 14629
BMC B. J. 621
GW M 41511

